

כ

והעירו את העם לקבל במנוחה את גזרת פלורוס למען השלום, ב, ט"ו, ד; נפתו לדברי אלעזר בן חנניה לבטל את הקרבן לשלום הקיסר, שם, י"ז, ב; יודעי דברי הימים שביניהם עוררו לשוא את חבריהם לתדוש את הקרבן הזה, שם, ד; הם בקיאים בתורה ובדברי הנביאים ויודעים לפתור הלומות ולהבין שמוצות, ג, ח, ג; מהם שני מנהיגי הקנאים, ד, ד, א; מקומם בקדש, בגדיהם ועבודתם, ה, ה, ז; חסר כהנים לעבודה המקדש ובטול התמיד, ו, ב, א; נלחמו מעל ההיכל הנוער ברומאים, ו, ה, א; ברחו אל פנת החומה, ושנים מראשיהם קפצו אל האש, שם; אחרי חמשה ימים הכריחם הרעב למסור עצמם בידי טיטוס והוא צוה להמיתם, שם, ו, א.

כורש (Cyrus). מלך פרס. השיב ברצון אלהים את גולי בבל אל ארץ יהודה, ה, ט, ד; הנביא חגי העיר בימיו את בנין בית-המקדש, ו, ד, ה.

כוש (אתיפיה). ארץ גדולה ורחבה מאד ויושביה נכנעו בפני הרומאים, ב, ט"ו, ד; על-יד גבולה נמצאה עיר סן עם משברי גילוס, ד, י, ה.

כותים (שמרונים). עם שישב סביב לבית-מקדש כתבנית המקדש בירושלים (המקדש על הר גריזים). נכנעו על-ידי הורקנוס (א) החשמונאי, א, ב, ו.

כלי-קלע (או כל-רובים) מהירים. מכוונת-מלחמה רומאיות. השתמשו בהם בעת מצור יודפת, ג, ז, ט; שם, כ"ג, ובעת מצור ירושלים, ה, ו, ב, והגנו בהם על-עצמם, שם, י"ב, ה; גם בשעת מצור מצדה, ז, ה, ה; אף היהודים השתמשו בכלי-הקלע שגילו מחיל צסטיוס גלום, ד, ט, י"ב. (ועין עוד: מכוונת-מלחמה.)

כלקיס. (א) ממלכה בהרי הלכנון (Chalcis). שם משל תלמי בן מינאי, א, ט, ה (ואחריו ליסניס בנו, שם, י"ג, א; קלודיוס

כבול (Chabulon). עיר בצורה ויפה מאד. נקראה בשם "עיר הגברים" (נשמט בפנים), וצסטיוס גלום מצא אותה עזובה בעלותו על הגליל וצוה לשרוף אותה, ב, י"ח, ט; היא קרובה לעיר עכו וקצה גבול הגליל התחתון, ג, ג, א. נ"א: זב' ל' ו'. **כהן-גדול**. הוא לבדו יכול להכנס אל קדש הקדשים, א, ז, ו; רק פעם בשנה בצום הגדול, ה, ה, ז; רק בשבתות ובימים טובים ובאספות-עם מיוחדות היה משרת במקדש, שם; בגדיו ודרך עבודתו, שם. **כהנה-גדולה**. ריב בין חוניו ובין בני טוביה על משרה זו, א, א, א; שמעון החשמונאי קבל אותה, שם, ב, ב; בעל-מום פסול לה, שם, י"ג, ט; הקנאים מצאו חק ישן, שמשרה זו נתנת על-פי הגורל, ד, ג, ז, וברחו כהן-גדול בגורל, שם, ה. **כהנים-גדולים**. משרתים ומי שהיו משרתים בקדש, מנהיגי ירושלים. רצו לכבוש את כעס פלורוס, ב, י"ד, ח; בקשו להפיס את רוח העם, שם, ט"ו, ד; יצאו לברך את אגריפס, שם, ט"ז, ב; דברו על לב המורדים והעם לתדוש את קרבן הקיסר, שם, י"ז, ג; תפשו את העיר העליונה בעזרת חיל אגריפס, שם; ה; נצחו על-ידי המורדים, שם, ו; קצתם עברו אל המורדים ועמדו בראש ממשלת-החרות, שם, כ, ג-ד; הקימו את העם בירושלים כנגד הקנאים, ד, ג, ט-י"א; נלחמו בהם, שם, י"ב; מנהיגיהם נהרגו על-ידי האדומים, שם, ה, ב; הנשואים קראו לשמעון בן גיורא, שם, ט, י"א; שמעון המית רבים מהם, ה, י"ג, א; הנשואים ברחו בשעת מצור הר-הבית אל טיטוס, ו, ב, ב.

כהנים. הכהנים המשרחים במקדש. גבורתם הנפלאה ומסירות נפשם לעבודת אלהים תחת מטר חצים ואבני-מות, א, ז, ד; נהרגו על הזבחיים, שם; ה; תפקיד הכהנים אצל האסיים, ב, ה, ה; עמדו בפרץ

נמצאו בימ־המלח, ד, ה, ד.
כְּפָר־אֵיכוֹ (Capharecho), מקום בגליל
 התחתון, שבנה יוסף בן מתתיהו את
 חומותיו, ב, כ, ו.
כְּפָר־בֵּישׁ או כְּפָר־אֵיט. באדום העליונה.
 נכבש על־ידי צראלים, ד, ט, ט.
כְּפָר־טוֹבָא או כפר־טב. מקום ישוב גדול
 בארץ אדום. נכבש על־ידי אספסינוס,
 ד, ה, א.
כְּפָר־נְחוּם. מקום בגליל עם מעין מקור־
 ברכה, ג, י, ה.
כְּפָר־שֵׁיחִין (Asschie). בגליל. נכבש על־
 ידי תלמי לתורוס, א, ד, ב.
כְּפָתְרָה. מקום באדום העליונה, שנקרא
 לשקר בשם עיר. נכבש על־ידי צראלים,
 ד, ט, ט.
כְּרִמְלֵ. הר בארץ־ישראל התיכונה בקרבת
 חוף הים. הפרתים הגיעו אליו, א, יג,
 א; רחוק מאה ועשרים ריס מעכו, ב, י,
 ב; גבול ארץ הגליל, ג, ג, א.
כְּשָׁדִים או כְּלָדֵי יֵם. פותרי חלומות, ב,
 ז, ג.

הקים שם למלך את הורדוס (ה), אחי
 אגריפס (ב), ב, י"א, ה, ואחר־כך את
 אגריפס (ג), שם, י"ב, א. — ב) מדינה
 בארץ סוריה הצפונית (Chaleidice), ז,
 ז, א.
כְּנָדִי (כנדאי, Cenedaeus). אחד מקרובי
 מונבו מלך חדיב. הצטין במערכות
 היהודים הלוחמים עם צסטיוס גלוס, ב,
 י"ט, ב.
כְּנָרֵת. עֵין גְּנִי סֶר.
כְּסֵתְפָר (קוסטובר, קוסטוברוס) (א). בעלה
 השני של שלמית אחות הורדוס. היה
 בעצה אחת עם פרורא אחי הורדוס
 והומת, א, כ"ה, ו.
כְּסֵתְפָר (ב). קרובו של אגריפס השני.
 נשלח אליו במלאכות טובי ירושלים, ב,
 י"ז, ד; ברח מן העיר אל צסטיוס
 [ונשלח לאִכְיָה אל גירון קיסר], שם,
 כ, א.
כְּפָר. צמח בעל ריח טוב. צומח בעמק
 יריחו, ד, ת, ג.
כְּפָר (חֲמָר) (Asphaltus). גושים ממנו

ל

לעזרתו, עד שהיה מספר הצבא י"א
 לגיונות, שם, י"ז, ט; וְרוֹס השאיר בירושלים
 אחד משלשת הלגיונות הסוריים, ב, ג, א;
 היהודים צרו עליו ועל ספינוס, שם, ד;
 וְרוֹס לקח את שני הלגיונות הנותרים
 ועלה על ירושלים, שם, ה, א; פטרוניוס
 עלה בראש שלשה לגיונות על ארץ
 יהודה, שם, י, א; חֲלָקֵת הלגיונות בכל
 מדינות ממשלת רומי, שם, ט"ז, ד; טיבריוס
 אלכסנדרוס שלח על יהודי אלכסנדריה את
 שתי הלגיונות אשר בעיר, שם, י"ה, ה;
 צסטיוס גלוס לקח את הלגיון ה"ב ועוד
 צבא ועלה על היהודים, שם, ט"ז; אל
 הגליל שלח את מפקד הלגיון ה"ב, שם,
 י"א; אספסינוס פקד בעכו את הלגיון
 ה"ט וגדודים שונים ואת היל־העזר
 וטיטוס הביא אליו מאלכסנדריה את

לְאוֹדִיקָה (לודקיה). עיר בסוריה הצפונית.
 נכבשה ברעש מלחמה על־ידי קסיוס, א,
 י"א, ז; הורדוס הביא אליה מים מתוקים,
 שם, כ"א, י"א.
לְבָרִיּוֹס מַכְסִימוֹס. נציב בארץ יהודה אחרי
 החרבן. קבל פקדה למכור את ארץ
 היהודים, ז, ו, ו.
לְבָרִיּוֹס. שר־מאה משומרי ראש טיטוס. נסה
 להניא את אנשי־הצבא השולחים אש בהיכל
 ולא הצליח, ה, ד, ז.
לְגִיּוֹן (Legio). קבוץ גדול בצבא הרומאי,
 שבראשו עמד משנה או ציר (לְגָטוֹס).
 ציר רצה לשלוח את אריסטובולוס (ב) עם
 שני לגיונות אל סוריה, א, ט, א; וְגִטִּירִיוֹס
 שלח שני לגיונות לעזרת הורדוס, שם,
 ט"ז, ו; סוסיוס שלח אל הורדוס שני
 לגיונות, שם, י"ז, ב, ואחר־כך בא

במועצה על-דבר גורל ההיכל, שם, ג; בלי טדר פרצו הלגיונות אל ההיכל הבוער, שם, ו; ארבעת הלגיונות שפכו סוללה על העיר העליונה, שם, ת, א; את הלגיון העשירי השאיר טיטוס למצב ביהודה ועל משואות ירושלים, ז, א, א; הלגיון הי"ב נשלח אל נהר פרת, שם, ג; הלגיון החמישי והט"ו לָוּ את טיטוס אל ארץ מצרים, שם; אחר-כך נשלח הלגיון החמישי אל מוסיה והט"ו אל פנוגיה, ששם חנו קדם המלחמה, שם, ה, ג; לצויליוס בסוס עלה על מכור בראש הלגיון העשירי, שם, ו, א.

ל"ד או ל"ד (Lydda). עיר בצפון ארץ יהודה, שם תָּרַס הרומאים בימי אנטיגנוס, א, ט"ה, ו; הנציב קודרטוס בא שמה לשפוט בין היהודים ובין השמרונים, ב, י"ב, ו; צסטיוס גָּלוּס שרף אותה, שם, י"ט, א; יוחנן האסי נמנה לשר-צבא עליה, שם, כ, ד; ראש פלך ביהודה, ג, ג, ה; אספסינוס כרת אתה ברית-שלום והשיב בקרבה יהודים נאמנים בבריתו, ד, ה, א.

ל"ב (Lybia). מדינה אחת או קבוץ המדינות באפריקי הצפונית. שם מלך יובה, ב, ז, ד; חמשת אלפים אנשי-צבא באו משם לאלכסנדריה ועשו הרג רב ביהודי העיר, שם, י"ח, ח; חמש ערי לוב, ז, י"א, א.

ל"י. נערו של יוסף בן מתתיהו, ב, כ"א, י.

ל"י. אחד מיקירי ירושלים. נאסר והומת על-ידי הקנאים, ד, ג, ד-ה.

ל"ה (יוליה). אשת הקיסר אוגוסטוס. המליצה על שלמית לפני הורדוס חנם, א, ל"ב, ו; אקמי שפחתה שלחה אל הורדוס מכתבי שלמית אליה המזיפים על-ידי אנטיפטרוס, שם, ל"ב, ו; הורדוס זכר אותה בצואתו, שם, ז; שלמית צותה לה קדם מותה את נחלתה (יבנה ומטעי התמרים על-ידי פצאלס), ב, ט, א; אנטיפס ופיליפוס קראו ערים על שמה, שם; טיבריוס היה

הלגיון החמישי והלגיון העשירי, ג, ד, ב; עלית הלגיונות על הגליל, שם, ו, ב; שני אחים גבורים יהודים הממו, ז, הלגיון העשירי על-ידי יודפת, שם, ז, כ"א; גם הלגיון העשירי נהרף, שם, כ"ב; טרינוס ראש הלגיון העשירי נשלח אל יפה, שם, ל"א; צראליס ראש הלגיון החמישי עלה על הר גריזים, שם, ל"ב; הלגיון החמישי והלגיון העשירי חנו אחרי כבוש יודפת בקיסריה והלגיון הט"ו בבית-שאן, שם, ט, א; אספסינוס עלה עם שלשת הלגיונות על טבריה, שם, ז; אחר-כך עלה אתם מחמת על גמלא; ד, א, ג; אחרי כבוש גמלא הלך הלגיון העשירי אל בית-שאן והלגיון החמישי והט"ו הלכו אל קיסריה, שם, ב, א; הלגיון החמישי חנה אחר-כך באמאוס, שם, ה, א; יתר הלגיונות עלו על ארץ אדום, שם; הלגיונות המליכו את אספסינוס, שם, י, ד; גם שני הלגיונות במצרים נשבעו לו, שם ה-ו; אנטוניוס פרימוס עלה בראש הלגיון השלישי על רומי לכבוש את המלוכה בשביל אספסינוס, שם, י"א, ב; טיטוס עלה על ירושלים בראש שלשת הלגיונות של אספסינוס והלגיון ה"ב, ה, א, ו; הלגיון החמישי יצא בדרך אמאוס, והלגיון העשירי בדרך יריחו, שם; שני הלגיונות האלה התחברו עם יתר צבא טיטוס קרוב לשבעה ריסיס מירושלים, שם, ג; מפלת הלגיון העשירי בהר-הזיתים, שם ד-ה; כל לגיון שפך סוללה על חומת העיר, שם, ט, ב; מקום סוללת כל לגיון, שם, י"א, ד; הלגיונות התחרו ביניהם בבנין הֶדְקָה, שם, י"ב, ב; שפכו סוללות חדשות במקום ההרוסות, שם, ד; נושא-הגנר של הלגיון החמישי היה בין העולים בפרץ חומת הבירה, ו, א, ז; הלגיונות שפכו סוללות על בית-המקדש, שם, ב, ז; שני לגיונות גמרו את עבודתם, שם, ד, א; ראשי הלגיונות (בראש הלגיון העשירי, במקום טרינוס — רציזוס לפידוס, בראש הלגיון הט"ו — טיטוס פריגיוס) השתתפו

לִּפְסִיָּס (ב). אולי נכד הנ"ל. מושל באבל (Alilene). נחלתו נתנה לאגריפס (ב) המלך, ג, י"א, ה, ואחר-כך לאגריפס השני, שם, י"ב, ה.

לִּפְסִיָּס (Lupus). נציב באלכסנדריה בזמן מלכות אספסינוס. קבל פקדה לסגור את בית-חוניו, ז, י, ב; מלא את הפקדה ומת מיד, שם, ד.

לִּפְסִיָּס (Lucius). איש-צבא רומאי. נהרג במלחמות על הר-הבית, ו, ג, ב.

לִּפְסִיָּס או **סְפִרְטָה**. מדינה ביוון הדרומית (פלופונסוס). שבעה את מתנות הורדוס, א, כ"א, י; משם יצא איריקלס הנבל, שם, כ"ו, א; גבורת יושבי הארץ (הלקונים), ב, ט"ז, ד; ג. אנטיוכוס מלך קומחי התעכב שם, ז, ג.

לִּפְסִיָּס (Lycia). מדינה באסיה הקטנה. הורדוס הרבה להיטיב ליושביה (הלוקים), א, כ"א, י"א; קבלה את שעבוד הרומאים, ב, ט"ז, ד. **לִּפְסִיָּס** לִּפְסִיָּדוֹס. ראש הלגיון העשירי בצבא טיטוס, ו, ד, ג.

בנה, שם יוחנן בן לוי התיך את מזרקי היין שנדבה לבית-המקדש, ה, י"ג, ו.

לִּפְסִיָּס (Lolius). אחד משרי צבא הרומאים, שכבשו את דמשק, א, ו, ב.

לִּפְסִיָּס (Longus). איש-צבא רומאי. נפל חלל במלחמה על-ידי הר-הבית, ו, ג, ב.

לִּפְסִיָּס (Longinus). שר-צבא רומאי. נפל חלל בשעת מגושת צסטיוס גלוס, ב, י"ט, ז.

לִּפְסִיָּס. רוכב מצבא טיטוס. המית שני גבורים מלוחמי היהודים ונמלט מן המצר, ה, ז, ג.

לִּפְסִיָּס (Lusitani). עם בחצי האי הפירינאי. אחרי מלחמות גדולות נכנעו תחת הרומאים, א, ט"ז, ד.

לִּפְסִיָּס (Lysanias) (א). בן תלמי בן מינאי. משל בבלקיס, א, י"ג, א; נהרג במזומת קליאופטרה, שם, כ"ב, ג; זונדורוס חקר את נחלתו בעבר-הירדן, שם, כ, ו; אחר-כך נתנה להורדוס, שם.

מ

הורדוס, ב, י"ז, ח; נפלא ביפיו על יתר המגדלים, כי נשא את שם המלכה, ה, ד, ג; טיטוס השאירו לזכר גבורתו, ז, א, א.

מגדל-סטֶרְטוֹן או **שר שון**. עיר צורית-יוגית בחוף השרון. רחוקה שש מאות ריס מירושלים, א, ג, ה; פומפיוס קרע את העיר הזאת, שנבנתה אתר-כך על-ידי הורדוס ונקראה בשם קיסריה, מצל גבול היהודים, שם, ז, ז; אוגוסטוס נתן אותה להורדוס, שם, ב, ג; היא היתה אז עיר בופלת, שם, כ"א, ה; הורדוס חדש אותה ברב פאר וקרא לה קיסריה, שם. עין קיסריה.

מגדל-סטֶרְטוֹן. כך נקראה המחלה המוליכה מתחת לאדמה אל הבירה (אנטוגיה) בירושלים, א, ג, ד; שם, ה.

מגדל-פֶּסְפִּיָּנוֹס. בחומת ירושלים, ה, ב, ב;

מֵאִיר בן בלגה. אחד מראשי הכהנים, שהטיל עצמו אל האש בשעת שרפת ההיכל, ו, ה, א.

מַבְרָתָא (Mabartha). היא גַּפּוּלִּיס (שכם).

אספסינוס עבר עליה, *ד, ת, א.

מגדל-הפיקוס. בחומת ירושלים סמוך

לארמון הורדוס, ב, י"ז, ח; על-ידי

חנה חלק מצבא טיטוס, *ה, ג, ה; ממנו

התחילה חומת העיר, שם, ד, ב; גם

החומה החדשה נשענה עליו, שם;

תאורו, שם, ג; משם התנפלו היהודים

על הרומאים, שם, ו, ה; שם, ז, ג; טיטוס

השאירו לזכר גבורתו, ז, א, א.

מגדל-יוחנן, שהקים אותו יוחנן בן לוי

סמוך לאולם המערבי של הר-הבית בשעת

מלחמותיו עם שמעון בן גיורא, מול השער

הפונה אל הגזית, ו, ג, ב.

מגדל-מרים. בחומת ירושלים סמוך לארמון

מוֹסִיָּה (Moesia). מדינה באירופה התיכונה מדרום לנהר איסטרוס. נציבות רומאית. הלגיונות החונים בה הכירו את אספסינוס לקיסר, ד, י, ו; אנטוניוס פרימוס נציב הארץ לקח עמו את הלגיון השלישי ויצא להלחם בעד מלכות אספסינוס, שם, י"א, ב; הסרמטים התנפלו עליה ושמו אותה לבז, ז, ד, ג; הלגיון החמישי בשלח שמה אחרי מלחמת היהודים, שם, ה, ג. **מועצה**. המועצה הראשית בירושלים. ע"ן: סנהדרין.

מופת. מופתים ואותות מבשרי העתיד, ג, ח, ט; יש מי שדרש אותם לרעה, ויש מי שדרש אותם לטובה, ו, ה, ג.

מוֹצִיָּנוֹס. הנציב הרומאי בסוריה אחרי צטיוס גלוס. טיטוס נשלח אליו על-ידי אביו, ד, א, ה; הטוה את לב אספסינוס לקרא עצמו לקיסר ולהלחם בויטליוס, ד, י, ה; השביע בברית אספסינוס את כל יושבי סוריה, שם, י, ו; במעמדו צוה אספסינוס להתיר את כבלי יוסף בן מתתיהו, שם, ז; נשלח על-ידי אספסינוס בראש צבא אל רומי, שם, י"א, א; הגיע עם צבאו אל רומי, שם, ה; ה, א, ו. **מוֹר**. עץ המור (מירובלוט) גדל בעמק יריחו, ד, ה, ג.

מוֹזְבָּח (א) מזבח העולה. בשעת מצור מומפיוס על הרהיבת לא זזו הכהנים מן המזבח תחת מטר חצים ואבני-קלע ונהרגו על זבחייהם, א, ז, ד; בעת המלחמה בין יוחנן בן לוי ובין אֵיֶזֶר בן שמעון נפלו רבים מהכהנים וממקריבי הזבחים חללים לפניו, ה, א, ה; מהומה גדולה על-ידי המזבח בשעת הקרבת הפסח (האחרון), שם, ג, א; תמונת המזבח, שם, ה, ו; הכהנים נגשו אליו בבגדי לבן, שם, ז; בשעת שרפת בית-המקדש נערם מסביב לו תל גדול של פגרים, ו, ד, ו; האור שעלה על המזבח בתשע שעות בלילה בתור סמן פרענות, שם, ה, ג.—(ב) מזבח הקטרת. בהיכל בפנים, ה, ה, ה. **מוֹחֵרָס** (Machaeras). שרי-צבא רומאי, שנשלח

ההומה החדשה נגעה בו, שם, ד, ב; טיטוס חנה עליו, שם, ג; בשעת עליית החמה היו רואים ממנו את כל ארץ-ישראל, שם.

מגדל-פּפּאָאָ. בחומת ירושלים סמוך לארמון הורדוס. נבנה על-ידי הורדוס ונקרא על שם אחיו, א, כ"א, ט; גבוה מיתר מגדלי העיר; ב, ג, ב; שם, י"ז, ח; תאורה, א, ד, ג, טיטוס השאירו לזכר גבורתו, ז, א, א.

מגדל-שמעון, שהקים אותו שמעון בן גיורא בשעת מלחמתו עם יוחנן מגוש-הלב, בקרבת הגזית. הרומאים שפכו עליו סוללה, ו, ה, א.

מגדל-מצור. מומפיוס הקים אותם על ירושלים, א, ז, ג, ואחריו הורדוס, שם, י"ז, ח; אספסינוס הקים אותם על יודפת וצפם ברזל, ג, ז, ל; טיטוס בנה אותם על ירושלים והאחד נפל תחתיו, ה, ז, א; בטוס בנה מגדל אחד על מצדה, ז, ה, ה.

מגדל-הנשים. בחומת ירושלים הצפונית, ה, ב, ב.

מַגְנוֹס. ע"ן: פומפיוס.

מַגְסוֹרֹס. ממשרתי מרים (ממשפחת המלוכה). אחד הגבורים אשר לא היה דמיונם בירושלים. פרץ בראש גדודי שמעון בן גיורא ושרף את סוללות הרומאים, ה, י"א, ה.

מֵדָבָא (Medaba). עיר בעבר-הירדן. נכבשה על-ידי הורקנוס (א) החשמונאי, א, ב, ו. **מֵדִיָּה** (Media). ארץ גדולה באסיה התיכונה ("העליונה"). יושביה—מדיים. אנטיוכוס השביעי נלחם בהם, א, ב, ו; האלנים התנפלו על הארץ ובזזו את יושביה, ז, ד.

מוֹאָב. ארץ במזרח ים-המלח. יושביה, המואבים, נכנעו על-ידי אלכסנדרוס (ב) ינאי החשמונאי, א, ה, ג; היא מדרום לעבר-הירדן של היהודים, ג, ג, ג; סמוך לגבולה הרהיברזל, ד, ה, ב.

מוֹדֵיעִים. כפר בארץ יהודה. מלחגי הכפר יצא מתתיו החשמונאי, א, א, ג.

מכשפים ועושי להטים. התחברו עם אוהבי
החרות בירושלים, ב, י"ג, ו; קסטור
היה מעין מכשף, ה, ז, ד.

מלאך. האטיים ידעו את שמות המלאכים
ומטרו אותם בסוד, ב, ה, ז; אגריפס
השני השביע את העם במלאכי אליהם,
שם, ט"ז, ד.

מלוס (רומית: Melus). אי בים האגאי, ב,
ז, א.

מליטיני (Melitene). מדינה ועיר בקרבת
נהר פרת העליון, ז, א, ג.

מליך (Malius). עמד בראש צבא הורקנוס
בשעת מלחמתו עם אלכסנדרוס (ג), א,
ח, ג; שוא את אנטיפטרוס, שם, י"א,

ב; אנטיפטרוס הצילו פעמים מסכנת מות,
שם, ב-ג; שחד את המשקה של אנטיפטרוס
להשקותו כוס רעל, שם, ד; כחש בדבר
והתאבל על הנרצח, שם, ה; החניף
להורדוס, וזה התאונן עליו באזני קסיוס,
שם, ו; חשב להקים מרד ביהודה ולקרא
עצמו למלך ביהודה, שם, ז; הורדוס
הזמינו למשתה ושירי קסיוס המיתוהו, שם, ח.

מלכוס (Malchus) (א). מלך הערבים הנבטיים.
הורדוס אמר לברוח אליו והוא לא רצה
לקבלו, א, י"ד, א וכו'; קליאופטרה בקשה
להמיתו, שם, י"ח, ד, ומלאה את מזמתה
בירי אנטיגווס (2), שם, כ"ג, ד.

מלכוס (ב). מלך הערבים הנבטיים בשעת
פולמוס אספסינוס. שלח צבא-עזר לרומאים,
ג, ה, ב.

מלכוס (או מלאכי?). גבור מגדוד שמעון
בן-גיוורא, שהצטין במלחמה על-יד הר-
הבית, ו, א, ה.

מלכוס. מלך-שָׁלֵם, חדש את העיר וקרא
לה בשם חדש: ירושלים, ו, י, א.

מלקות. ענש הגוף. פלרוס צוה להלקות
יהודים ממעמד רוכבי רומי, ב, י"ד, ט;
יוסף בן מתתיהו צוה להלקות את ראשי
המורדים בו, שם, כ"א, ד; טיטוס צוה
להלקות רבים מן הפליטים ולהוקיעם על
צלבים, ה, י"א, א; אלבינוס צוה להלקות
את נביא הפרענות ישוע בן חנניה, ו,

לעזרת הורדוס במלחמתו עם אנטיגווס
(2). עשה מעשית-תועים א, ט"ז,
ו-ז.

מחנה האשורים. מקום בתחום ירושלים,
שתנה שם טיטוס עם חילו אחרי כבוש
החומה הראשונה, ה, ז, ג; שם היה אהל
המצביא, שם, י"ב, ב.

מחנה היהודים. מקום במצרים בקרבת
היאר (דלתה), ששם היתה המלחמה
המכריעה בין מתרדת איש פרגמוס
ואנטיפטרוס (א) ובין המצרים, א, ט, ד.
מטלוס, קוֹינטוס (Quintus Metellus). שופט
(קונסול) רומאי. כבש את העיר דמשק,
א, ו, ב.

מטיליוס (Metilius). ראש הגדוד (הקוהורטה)
הרומאי בירושלים, שנשמד על-ידי לוחמי-
החרות. הבטיח להתגיר והציל את נפשו,
ב, י"ז, י.

מיוטיס (Maeotis). ים בדרום-מזרח אירופה
(הים האזובי). העמים השוכנים לחוף הים
הזה עבדו את הרומאים, ב, ט"ז, ד;
האלנים ישבו בקרבתו, ז, ז, ד.

מכונות-מלחמה (machineae). פומפיוס הביא
אותן מצור והשתמש בהן במצור הר-
הבית, א, ז, ג; הורדוס וטסיוס השתמשו
בהן בשעת מצור ירושלים, והיהודים
השתדלו בכל כחותיהם להשחיתן, שם,
י"ח, א; עיין גם ג, פרק ז, בכמה מקומות;
ספר ה, בכמה מקומות; ז, ח, ה; גם ליהודים
היו מכונות, שגזלו מצסטיוס גלוס, וסוף-
סוף למדו להשתמש בהן, ה, ט, ב.

מכור (Machaerus). מבצר חזק בעבר-הירדן
הדרומי, קרוב לגבול ערב. נבנה על-ידי
אלכסנדרוס (ב) ינאי החשמונאי, ז, ו,
ב; אלכסנדרוס (ג) נכדו תפס אותו, א,
ח, ב; גביניוס הרס אותו, שם, ה; הורדוס
בנה אותו מחדש וחזקו מאד, *ז, ו, ב;
היהודים גרשו משם את הרומאים, ב, י"ח, ו;
קצה גבול עבר-הירדן בדרום, ג, ג, ג;
שָׁגַב בפני הרומאים, ד, ט, ט; תאור
המבצר הזה, *ז, ו, א-ג; כבושו על-ידי
בָּסוּס, שם, ד

מְנַפִּי (נוף או מוף — Memphis). עיר גדולה לפנים במצרים. יושביה עברו אל צד ציור, א, ט, ד; חברון עתיקה ממנה לימים, *ד, ט, ט; בית-חוניז היה רחוק ממנה ק"פ ריס, ז, י, ג.

מְנַשֶּׁה. נתמנה על-ידי ממשלת-ההרות בירושלים לשר-צבא בעבר-הירדן, ב, כ, ד.

מְסִיָּה (Mysia). מדינה באסיה הקטנה (עסיה). בה נמצאה העיר פרגמוס, שעשה הורדוס טובות ליושביה, א, כ"ב, י"א.

מְסַלָּה (Mesalla). מליץ רומאי ידוע וקן (סנטור). המליץ על הורדוס לפני אנטוניוס, א, י"ב, ה; הציג את הורדוס לפני המועצה (הסנט) הרומאי, שם, י"ד, ד.

מְסִיָּיָה. אשתו הראשונה של הקיסר קלודיוס. ילדה לו את בריטיניקוס ואת אוקטוויה, ב, י"ב, ח.

מעיליה (מצ'ע) בקדשי-שמים. נעשתה על-ידי יוחנן בן לוי ואנשיו, ה, א, ה; שם, י"ג, ו.

מערות. א) בגליל (בקרבת ארבל). הורדוס נלחם עליהן מלחמה קשה, א, ט"ו, ב; שם, ד—ה; יוסף בן מתתיהו בצר אותן, שם, ו—ב) בירדפת, ג, ח, א וכו'. — ג) מערת פניאס, שמשם מקור הירדן, א, כ"א, ג—ד) בכקעת פארן (בארץ אדום?), ד, ט, ד; שם אסף שמעון בן גיורא את המלקוח, שם.

מצבת-אלכסנדרוס (כנראה קבר אלכסנדרוס (ב) ינאי החשמונאי). על החומה הגבוה במקום הזה אנשי יוחנן בן לוי, ה, ז, ג.

מצבת הירודים (הורדוס). (אבן-זכרון של הורדוס הראשון, או קבר אחד מבני-משפחתו שנקרא בשמו.) ממערב לירושלים, ה, ג, ב.

מצבת חָנָן (הכהן הגדול, אבי חנן בן-חנן). חָדֵק שהקים טיטוס עבר עליה, ה, י"ב, ב.

מצבת יוחנן הכהן הגדול (הוא הורקנוס (א) החשמונאי). אצלה חשב טיטוס להרעיש

ה, ג; בטוס צוה להקנות את אלעזר הגבור ממכור, ז, ו, ד.

מַלְתָּחִי (Malthace) השמרונית. אחת מנשי המלך הורדוס. ילדה לו את ארכילאוס ואת אנטפס ואת אולימפיס, א, כ"ח, ד; נסעה עם ארכילאוס אל רומי, ב, ג, א; מתה (ברומי), שם, ג, א.

מַמְנֹן. גבור מתולוגי. מצבת זכרונו, ב, י, ב.

מַנְבִּז (מונבו, Menebazus) (א). מלך חֲדֵיב, גר-צדק. ארמונו נמצא בירושלים, ה, ו, א. (עין: ארמון מוג'בז).

מַנְבִּז (ב). קרובו של מלך חדיב. גר-צדק, שהצטיין בשעת מלחמת היהודים עם צסטיוס גלוס, ב, י"ט, ב.

מְנַדֵּס (Mendes). נוף במצרים. בתחומו נמצאה העיר תמויס, ד, י"א, ה.

מנהרות (מַחְלוֹת) [מתחת לאדמה]. תחת הכירה, א, ג, ה; תחת העיר העליונה, ב, י"ז, ו; ו, ה, ד; בהן שמו המורדים מבטחם, שם, ז, ג; שם, ה, ד, ה, ויהודה בן ארי ואנשיו נמלטו משם אל יער ירדי, ז, ו, ה; תחת החומה הצפונית בירושלים, ה, ז, ד; תחת העזרה, ה, ג, א; תחת המבצר גמלא, ד, א, ז.

מְנֹחַת. בן אלעזר. אחד מפליטי ירושלים שנפלו אל טיטוס, ה, י"ג, ז.

מְנֹרָה. המנורה שבבית-המקדש, ה, ה, ה; שתי מנורות דומות אליה נמסרו לטיטוס על-ידי יהושע בן תבותי, ו, ח, ג; עברה בתהלוכת-הנצחון של טיטוס, ה, ה, ה; צורתה, שם; המנורה בבית-חוניז לא היתה אלא נברשת, ז, י, י"ג.

מְנַחֵם. בן יהודה הגלילי, חכם ואיש-מעשה. לקח עמו שודדים רבים וכבש את מצדה והוציא מבית-נשק הורדוס כלי-זין רבים ועלה לירושלים וצר על ארמון הורדוס, ב, י"ז, ה; נתן לחיל אגריפס היהודים לצאת בשלום, שם; כבש את הארמון, שם; המית את חנניה הכהן הגדול, שם, ט; נהרג על-ידי אנשי אלעזר בן חנניה בהר-הבית, שם.

ב, י"ג, ה; מספר יושבי הארץ הנכנעים לפני הרומאים, שם, ט"ז, ד; היהודים עזרו לפנים לאלכסנדרוס המקדוני בהצאתו על מצרים, ועל-כן נתן להם זכיות באלכסנדריה, שם, י"ח, ז; גדל ארץ מצרים וחשיבותה, ד, י, ה; הרומאים היושבים שם הכירו את אספסינוס לקיסר, שם, ו; מעשה יציאת מצרים, ה, ה, ט; טיטוס שלח את השבויים היהודים לעבודת-פרך בהרי מצרים, ה, ט, ב; טיטוס נסע שמה אחרי כבוש ירושלים, ז, א, ג, והגיע אל אלכסנדריה ומשם נסע אל רומי, שם, ה, ג; התלאות שמצאו את יהודי מצרים בעטים של הסיקריים הפליטים, שם, י, א; הסיקריים נתפשו שם ונדונו ליטורים נוראים, שם; בית-חניניו במצרים וסגירתו, שם, ב-ד.

מַקְדוֹן (Macedonia). יושבי הארץ היו לפני מושי הגויים, נכנעו לפני הרומאים, ב, ט"ז, ד; אנשי-צבא הנקראים מקדונים, ה, י"א, ג; המקדונים משלו ביהודים ק"צ שנה, א, ב, ב. צ"נ: אלכסנדרוס (א) הגדול.

מַרְוֹת (מרס, מרון). מקום בגליל העליון, שבנה יוסף את חומתו, *ב, כ, ו; ג, א.

מַרְיָה (Maria). מבית-אזוב. בשלה ואכלה את ילדה בשעת הרעב בירושלים, ו, ג, ד.

מַרְיֹן (Marion). נעשה לעריץ (טייגנוס) בצור בעת שלטון קסיוס בארצות המזרח, א, י"ב, ב; תפש ערים אחדות בגליל והורדוס לקח אותן ממנו, על-כן עזר לאנטיגנוס נגד הורדוס, שם.

מַרְיָם (Mariame) (א). בת אלכסנדרוס (ג) החשמונאי ואשתו [אלכסנדרה] בת הורקנוס. נארשה להורדוס (א), א, י"ב, ג; הורדוס הסתיר אותה במצדה בכרתו מפני אנטיגנוס, שם, י"ג, ז-ח, ונשא אותה לאשה בשמרון בשעת המצור על ירושלים, שם, י"ז, ה; אהב אותה מאד, שם, כ"ב, א, והיא שגאה אותו, שם, ב, ויסרה אותו

את חומת ירושלים, ה, ה, ב; אנשי שמעון בן גיורא חנו בקרבתה, שם, ז, ג; טיטוס שפך עליה סוללה, שם, ט, ב; שם, י"א, ד; ו, ב, י.

מצבת הכובס (הרוג'ל) סמוך לקרן חומת ירושלים החדשה, ה, ד, ב.
מצבת הַיְלָנִי (הילני המלכה). מצפור לירושלים, *ה, ו, א.

מַצְדָּה (Masada). מבצר חזק במדבר-יהודה על שפת ים-המלח. נבנה על-ידי יונתן כהן-גדול, ז, ה, ג; הליכס תפס אותו, א, י"ב, א; הורדוס לכד אותו ממנו, שם, ב; הורדוס ברח שמה מפני אנטיגנוס, שם, י"ג, ז, ועזב שם את בני משפחתו, שם; ה; אנטיגנוס צר עליו ולא יכול לכבוש, שם, ט"ו, א; הורדוס פדה אותו ממצור, שם, ד; אחר-ימן בנה אותו למשגב-חסון, ז, ה, ג; המורדים תפשו אותו וישבו בו (הסיקריים), ב, י"ז, ב; מנחם עלה עליו ולקח כל-יזון מבית-דשק הורדוס, שם ח; אלעזר בן יאיר ושארית הסיקריים ברחו שמה, שם, ט; שמעון בן גיורא נמלט אליהם, שם, כ"ב, ב; הם התנפלו על עין-גדי, ד, ז, ב; שמעון בן גיורא עזב את המבצר, שם, ט, ג; המבצר שָׁגַב במגי הרומאים, שם, ט; תאור המבצר הזה לכל פרטיו, מעשה מצור המבצר על-ידי סילון הרומאי וגבורות אלעזר בן יאיר ואנשיו וכבוש המבצר, ז, ה, ב — עד ז, ט, ב.

מִצְרַיִם (Aegyptus). הארץ הגדולה הזאת הזכרה פעמים רבות. בשעת מסע גביניוס אל מצרים פתו הורקנוס ואנטיפטרוס את היהודים היושבים שם לעזור לרומאים, א, ה, ז; אנטיפטרוס נסע עם צבא אל מצרים לפדות את ציור ממצור, שם, ט, ג-ד; אנטיפטרוס פתה את היהודים בארץ חוניו לעזור לרומאים, שם, ד; הורדוס עזר לאוקטיונוס קיסר לרדת אל מצרים, שם, כ, ג; אנטיפטרוס הביא לו רעל משם, שם, ל, ז; משם בא נביא-שקר אל ארץ יהודה והתעה את העם בימי נציבות פליכס,

שם, ח, ד; הפרתים החריבו אותה, שם, י"ג, ט.

משחקים (התחרות רצים, סוסי מרוץ, רובים, מתאבקים ובעלי-חרבות). תקן הורדוס המלך אחת לחמש שנים בקיסריה, א, כ"א, ח; המשחקים המפרסמים שבאולימפיה קבלו תמיכה גדולה מאת הורדוס, שם, י"ב; משחקי מתגוששים בחרבות ושעשועי קרב עם חיות רעות עשה טיטוס אחרי כבוש ירושלים בקיסריה של פיליפוס, ז, ב, א, ושוב שם לכבוד יום הולדת אחיו, ובמשחקים האלה נטרפו על-ידי חיות רעות ונשרפו או נפלו בהרב אלפים וחמש מאות שבוים יהודים, שם, ג, א; שוב עשה משחקים כאלה בבארות לכבוד יום הולדת אביו, שם.

מתרדת (Mithradates) (א) מלך פונטוס הידוע, שנלחם עם הרומאים יותר מכ"ה שנים]. על-דבר מותו שמע פומפיוס בעמדו על-ידי יריחו, א, ו, ו.

מתרדת (ב). פליט מארץ הפרתים, ששלח אותה גביניוס בסתר אל רומי, א, ח, ז.

מתרדת (ג). איש-פרגמוס. שרצבא ידוע, שבא לחלץ את יוליוס ציזר מן המצור בארץ מצרים, א, ט, ג; נגף במלחמה ונצל על-ידי אנטיפטרוס, שם, ד.

מתתיהו (א). בן חשמונאי, מכפר מודיעים. המית את בכחידס (!) במאכלת ולקט אליו הרבה פליטים ויצא להלחם באנטיוכוס [אפיפנס], א, א, ג.

מתתיהו (ב). בן מרגלא (או מרגלות). אחד החכמים שצוררו את תלמידיהם לפוצץ את הנשר שהקים הורדוס על שער בית-המקדש, א, ל"ג, ב; הורדוס צוה לשרפו באש, שם, ד.

מתתיהו (ג). בן ביתוס, מן הכהנים הגדולים. קרא לשמעון בן גיורא לבוא אל ירושלים, ד, ט, י"א; נהרג עם שלשת נגיו באכזריות יתרה על-ידי שמעון בן גיורא, ה, י"ג, א; בנו הרביעי ברח אל טיטוס, ו, ב, ב.

על רצח קרוביה, שם; הרפה את אמו ואחותו, שם, ג, ואלה הלשינו עליה לפני הורדוס, שם, ג; הורדוס הפקיד אותה בידי יוסף גיטו במצוה להמיתה, כשיצא דינה למוות, שם, ד; כששמע, שנודע סודו לה, כעס מאד ובנכליה של שלמית אתותו צוה להמיתה, שם, ה; בניה ירשו את שנאתה לאביהם, שם, כ"ג, א; בניה, שם, כ"ח, א; שם, ד; ב, י"א, ו; על שמה קרא הורדוס את מגדל-מרים בירושלים, ה, ד, ג.

מרים (ב). בת הכהן הגדול, אשתו השלישית של הורדוס המלך (א, כ"ח, ב). ילדה לו את הורדוס (ב) (א, כ"ח, ד). הורדוס יעד את בנה ליורש כסאו אחרי אנטיפטרוס, שם, כ"ט, ב; ידעה את נכלי אנטיפטרוס להמית את אביו, שם, ל, ז.

מרים (ג). אשתו הראשונה של הנשיא ארכילאוס. גרשה ממנו, ב, ז, ד.

מרים (ד). בת אריסטובולוס (בן הורדוס המומת) וברניקי (א, כ"ח, ב). הורדוס רצה לתת לבנו הורדוס בן בת הכהן הגדול [שם] ואחר-כך נתן אותה לאנטיפטרוס בנו [שם, ה].

מרים (ה) [בת יוסף (בן יוסף, אחי הורדוס) ואשתו אולימפיוס (בת הורדוס ומרים החשמונאית)]. אשתו הראשונה של הורדוס מלך כלקיס, ילדה לו את אריסטובולוס, ב, י"א, ו.

מרים (ו). בת המלך אגריפס (ב) הראשון וקפרוס, ב, י"א, ו. ואולי היא גם הנזכרת בספר ה, י"א, ה.

מרמרידים. עם יושב באפריקה בקצה המדבר. נכנע תחת הרומאים, ב, ט"ז, ד.

מרקוס (Marcus). בא מארץ איטליה והיה לנציב בסוריה, א, י, ד; קטיוס הקים שלום בינו ובין ציציליוס פסוס, שם, י"א, א.

מרשה (Marissa). עיר בארץ אדום. נכבשה על-ידי הורקנוס (א) החשמונאי, א, ב, ו; פומפיוס קרע אותה מעל ממשלת היהודים, שם, ז, ז; גביניוס בנה אותה מחודש,

מתתיהו (ד). כהן גדול (בן תאופילוס).
 פתיחה, א; חושם במאסר בירושלים על-
 ידי המורדים, [ה, י"ג, א]. -

ג

באדם, שם, כ, ד; עמד בראש היהודים
 הנלחמים באשקלון, ג, ב, א; נגף במלחמה
 ונס מן המערכה, שם, ב; נצל ממות
 בדרך-נס, שם, ג; נהרג על-ידי הקנאים
 באכזריות רבה, ד, ה, א; קלל את
 הקנאים קדם מותו ונבואתו נתקיימה, שם.
גילוס (היאור, נחר מצרים). יש חושבים,
 כי מקור-כפר-נחום בגליל הוא אחד
 מעורקיו, ג, י, ה; ארך הנחר בגבולות
 מצרים, ד, י, ה; טיטוס הטיע בו את
 צבאו, שם, י"א, ה.

ניקולאוס (Nicolaus) [איש דמשק]. יידו
 של הורדוס. התאונן לפני הקיסר על
 סולי הערבי, א, כ"ט, ג; למד חובה
 על אנטיפטרוס (ב) בן הורדוס לפני
 שוטפו ורוס, שם, ל"ב, ג-ד; לזה את
 ארכילאוס (ב) בנסיעתו אל רומי, ג, א,
 א; אחיו תלמי היה בצד אנטיפס, שם,
 ג; פרך את טענות קרובי אנטיפטרוס,
 שם, ו; דבר כנגד טענות צירי היהודים
 וגלה דעתו, כי היהודים הם סרבנים
 וחסרי משמעת, שם, ו, ב.

ניקון (Nikon). בשם זה קראו היהודים
 לחוק שבכרים (אילי-הברזל) אשר לרומאים
 הצרים על ירושלים, ה, ז, ב.

ניקפליס (Nicolopolis) (א). עיר [באפירוס],
 שעשה לה הורדוס המלך חסד רב, ג, ב,
 י"א, ד.

ניקפליס (ב). מקום במצרים. רחוק מאלכסנדריה
 עשרים ריס, ג, י"א, ה.

נירון (Nero). הקיסר החמישי ברומי, בן
 אגריפינה, שפתתה את בעלה קלודיוס
 לתת לו את ירשת הכסא. נשא את
 אוקטוויה בת קלודיוס ומלך תחתיו ברומי,
 ב, י"ב, ה; תעתועו ומעשי-הרצח שלו,
 שם, י"ג, א; הקים מלכים מורע הורדוס

נאפליטנוס. שליטו של הנציב הרומאי
 בסוריה צסטיוס גלוס. נשלח אל ירושלים
 לעשות חקירה ודרישה, ב, ט"ז, א וכו'.
נאפליס (Neapolis). עין: מברת א.

נאר (Noarus). נ"א ורוס. אגריפס (ג)
 השני שם אותו למושל בארצו, והוא
 עשה רצח גדול ביהודי הבשן, ב, י"ח, ו.
נבטי (נבטאי). יהודי מארץ חדיב. בנו היה
 אחד הגבורים בחיל שמעון בן גיורא
 ושלה את סוללות הרומאים באש, ה,
 י"א, ה.

נביא, נבואה. המחבר חשב את-עצמו לבקי
 בספרי הנבואה ומתוך-כך ליוזע עתידות,
 ג, ח, ג; נביא-השקר מארץ מצרים הביא
 פרענות גדולה על היהודים בשעת גציבות
 מליכס, ב, י"ג, ה; נביא-שקר הביא
 פרענות על רבים מבני ירושלים בשעת
 חרבן בית-המקדש, ו, ה, ב; נבואה
 ישנה, כי ירושלים תחרב, כשיטמא בית-
 המקדש מדם אחים, ד, ו, ג; נבואה, כי
 בית-המקדש יחרב כשיחיה רבוע, ו, ה,
 ד; הנבואה על-דבר מושל העולם שיבוא
 מיהודה, שם; נבואת ישעיה על המזבח
 במצרים נדרשה על בית-חונין, ז, י, ג.
 עין עוד: א ל י ה, א ל י ש, יר מ י ה, ו,
 י ש ע י ה ו.

נדר ונזירות, ב, ט"ו, א.
נקרה-השבת. שוטף יום אחד בשבוע ויבש
 ששה ימים, נמצא בין ערקה ובין רפניה,
 ז, ה, א.

נטירא. איש כפר-רומא בגליל. הוא ואחיו
 הצטינו בגבורתם בשעת מצור יודפת, ג,
 ז, כ"א.

ניגור. איש עבר-הירדן (פלינה). הראה את
 גבורתו בחיל היהודים שהתנפל על צבא
 צסטיוס גלוס, ב, י"ט, ב; היה שר-צבא

איש נבל ונבזה, עשה ממשל רב ברומי והרבה תועבות, ד, ט, ב.
נְסִימֹנִים. עם באפריקה. נכנע לפני הרומאים, ב, ט"ז, ד.
נְעִיץ או עין. כפר, כנראה — בארץ אדום. שם בנה לו שמעון בן גיורא מצודה, ד, ט, ד.

נִקְנֹר (Nicanor). שראלף, מכירו של יוסף בן מתתיהו. אספסינוס שלח אותו לדבר שלום אליו בשבתו במערה בידפת, ג, ח, ב וכו'; נפצע בקראו דברי שלום אל היהודים בירושלים, ה, ו, ב.

נִרְבָּתָא (Narbata). כפר יהודי, רחוק כששים רים מקיסריה. שמה נמלטו יהודי קיסריה מפני היגנים המתנפלים עליהם ולקחו אתם את ספרי-התורה שלהם, ב, י"ד, ה.

נִשְׂר. סמל ממשלת הרומאים. הורדוס המלך נטע נשר של זהב גדול על שער בית-המקדש, ושני חכמים העירו את תלמידיהם לפוצץ את הנשר, א, ל"ג, ב; תפקיד הנשר בצבא הרומאי, ג, ו, ב; הנשרים של הלגינות, ה, ב, א; הרומאים נטעו את הנשרים שלהם בחצר המקדש הנוצר וקראו את טיטוס למושל-מנצח (Imperator), ו, ו, א.

והוסיף צרים על ממשלת אגריפס (ג) השני, שם ב; הקים את פליפס לנציב ביהודה, שם; היגנים בקיסריה הגישו לפניו את עצמותיהם עם שכניהם היהודים, שם; ז; היגנים נצחו בריבם לפני כסא משפטו, שם, י"ד, ד; זאת היתה תחלת מרד היהודים, שם; היהודים בקשו את אגריפס (ג) השני לשלוח אליו צירים להתאונן על רציחות פלורוס, שם, ט"ז, ג; צסטיוס גלוס שלח אליו אל אכיה את טובי היהודים, שם, כ, א; כשמעו על מרד היהודים נרגז ופחד, אולם הסתיר את פחדו, ג, א, א; נמלך לשלוח את אספסינוס להלחם ביהודים, שם, ב; דבר אתו בלשון חנפה, שם, ג; אספסינוס אמר לשלוח אליו את יוסף בן מתתיהו, שם, ת, ה; יוסף נבא, כי לא יאריך עוד ימים ואספסינוס יושב על כסאו, שם, ט; אספסינוס שלח אליו ששת אלפים שבויים יהודים, צעירים ובריאים אל אסטמוס (קורינתוס), שם, י, י; וינדקס התקשר עליו, ד, ח, א; מותו הרע, שם, ט, ב; ו, ו, ב.

נִכּוּ, נכח, מלך מצרים. גזל את שרה אשת אברהם, ה, ט, ד (עין בהערה!).
נִמְפִידִיּוֹס. עבד משחרר של גירון קיסר.

ס

הביתן וגזל את אוצר המקדש, שם, ג; היהודים קמו עליו ביד רמה וצרו עליו, שם, ד; כשכא נרוס אל ירושלים מהר לברוח, שם, ה, ה.

סַבִּינּוֹס (ב). אחי הקיסר אספסינוס, ראש המשמר בעיר רומי [ד, י, ג]. אסף את שומרי העיר אל היכל הקפיטוליון להלחם עם ויטליוס ואחרי מלחמה קשה נתפש בידי אנשי ויטליוס והומת לעיניו, ד, י"א, ד.
סַבִּינּוֹס (ג). דומיטיוס (Domitius Sabinus). אחד מגבורי צבא טיטוס. הגן יחד עם טיטוס על הרומאים הנסוגים אחר מן החומה השנייה, ה, ח, א.

סָב או סבא. כפר בגליל. משם יצא הגבור אלעזר בן שמי, עשה נפלאות בשעת מצור יודפת והתיו את ראש האיל הרומאי, ג, ז, כ"א.

סַבִּינּוֹס (א). נציב-משנה (פקיד על סדור המסים) במדינת סוריה. עלה אל ארץ יהודה לשמור על כסף עזבון הורדוס, ב, ב; עלה על ירושלים ותפש את ארמון המלך, שם; חקר אחרי אוצרות המלוכה, שם, ג, ב; מעשיו הרעים הביאו לירי מרד היהודים בחג-השבועות, שם; מלחמה קשה בינו ובין היהודים בירושלים, שם, ג; שרף את האולמות [על-יד הר-

סוֹבִינוֹס (ד). איש סורי, אחד הגבורים בצבא טיטוס. התנדב לקפוץ ראשון אל פרץ הבירה (אנטוניה) ונפל חלל, ו, א, ד.

סֶבֶסְטִי. בשם זה קרא הורדוס המלך לשמרון הבנויה מחדש, לכבוד הקיסר אוגוסטוס (ביוניתי: סבסטוס), א, ה, ד; הורדוס בנה אותה והושיב בה ששת אלפים איש ונתן להם שדות וזכויות ובנה שם מקדש לכבוד הקיסר, שם, כ"ב, ב; שם המית את שני בניו, שם כ"ו, ו; אחרי מותו טרה למשמעת ארכילאוס, ב, ו, ג; שמה הלך פלורוס והשאיר את יהודי קיסריה בצרה, שם י"ד, ד; צירי היהודים באו אליו שמה, שם, ה; המורדים התנפלו עליה ושלחו בה אש, שם, י"ח, א.

סֶבֶסְטוֹס (Sebastus). כך נקרא הנמל של קיסריה, א, ל"א, ג.

סֶבֶסְטִיִּים (Sebasteni). אנשי צבא הורדוס משמרון (סבסטי). נשארו נאמנים לרומאים בשעת מרידת היהודים אחרי מותו, ב, ג, ד; נלחמו עם המורדים בעבר-הירדן ונצחום, שם, ד, ב; עזרו לרומאים הבורחים מפני אתרונגיוס הרועה, שם, ג; יצאו לקבל פני נרוס, שם, ה, ב (בראשם עמדו רופוס וגרטוס); אנשי-הצבא הסבסטיים עמדו בקיסריה, ובראשם יצא קומנוס לגרש את היהודים המתנפלים על השמרונים, ב, י"ב, ה.

סוֹגָנִי (Sogane). עיר בארץ הגולן בנהלת אגריפס השני. יוסף בן מתתיהו בנה חומתה, ב, כ, ו; השלימה עם אגריפס, שם, ד, א, א.

סוֹסִיוֹס (Sosius). הוקם על-ידי אנטוניוס לנציב בטוריה, א, י"ז, ב; שלח להורדוס שני לגיונות לעזור לו כנגד אנטיוגוס, שם; בא לעזרתו עם כל חילו, בטך-הכל י"א לגיונות, שם, ט; צר על ירושלים ושרי צבאותיו הבקיעו את העיר, שם, י"ח, ב; אנטיוגוס התנמץ לרגליו, והוא אסר אותו בנחשתיים, שם; הורדוס שחד אותו בכסף לעזוב את העיר, שם, ג; הקריב זר זהב לאלהים, שם; ה, ט, ד; ו, י, א.

סוֹפִיָה. שפך עפר גדול על-ידי חומת המבצר. הורדוס שפך שלש סוללות על ירושלים והצלה עליהן מגדלים, א, י"ז, ה; אספטיגוס שפך סוללות על יודפת, ג, ז, ח; היהודים התנפלו על הסוללות ושלחו בהן אש, שם, כ, והשחיתו שתיים מהן, שם, כ"ב; אספטיגוס שפך סוללות על גמלא, ד, א, ג; טיטוס שפך סוללות על החומה הראשונה של ירושלים, ה, ו, ה, ואחר-כך על החומה השלישית ועל הבירה, שם, ט, ב; הרומאים גמרו בקשי את הסוללות האלה, והנה הרס יוחנן בן לוי את הסוללות שעל הבירה על-ידי החירה, שם, י"א, ד; שמעון בן גיורא הרס את הסוללות שעל חומת העיר העליונה ביד רמה, בשלחו בהן אש, שם, ה; טיטוס צוה לשפוך ארבע סוללות חדשות על הבירה, שם, י"ב, ד; עבודת הסוללות נגמרה, ו, א, ב; יוחנן בן לוי ואנשיו נטו להתנפל על הסוללות האלה, אולם לא הצליחו, שם, ג; טיטוס החל לשפוך ארבע סוללות על הרה"בית, שם, ב, ז; שני לגיונות השלימו את הסוללות האלה, שם, ד, א; טיטוס שפך סוללות רבות על העיר העליונה, שם, ה, א; סלףה שפך סוללה על מצדה, ז, ה, ה.

סוֹמֹרָה (Somorra). עיר בקצה הרי עבר-הירדן בדרום, ד, ה, ג. יש מתקנים: עמורה (גומורה).

סוֹנָה. עכשו אסואן. במצרים הדרומית, ד, י, ה.

סוֹדוֹם. הארץ החרבה שלה, ד, ה, י.

סוֹלִי (Syllaeus) הערבי. קרוב לעבדת (ב) המלך. שלמית אחות הורדוס בקסה להנשא לו, א, כ"ד, ו; הורדוס לא הרשה לה לעשות זאת, שם, כ"ח, ו; נקרא למשפט הקיסר אוגוסטוס, שם, כ"ט, ג; המית את גדולי הסלע הטובים בעיני הרתת המלך וחבלי מזומות נגד הורדוס, שם; אנטיפטרס וניקולאוס התאוננו עליו, שם; שם, ל"ב, ג.

עשקה את טובי המדינה בעזרת אנטוניוס, שם, י"ח, ד | אוגוסטוס הקים שם את הידיוס לנציב, שם, כ, ב; | נרון היה שם לנציב, שם, כ, ד; | אוגוסטוס הקים את הורדוס לאפיטרופוס במדינה וליועץ ראשי של כל הנציבים, שם; הטובות שעשה הורדוס לערי המדינה, שם, כ"א, י"א; | נציב המדינה סטורנינוס ומשנהו ולומניוס ויתר השרים נמנו על-פי מצות הקיסר לתבירי בית-הדין במשפט בני הורדוס ממרים החשמונאים, שם, כ"ז, ב; | כל המדינה חתה בכליון עינים לתוצאות המשפט, שם, ג; | נרוס נציב המדינה נתמנה לשופט אנטיפטרוס (ב) בן הורדוס, שם, ל"א, ה; | משנה הנציב סבינוס עלה על ירושלים, ב, ב, ב; | נרוס הנציב עלה על יהודה, שם, פרק ה; | פטרוניוס נציב במדינה, שם, י, א וכו'; | אומידיוס קנדרטוס, נציב המדינה, שפט בין היהודים ובין השמרונים, שם, י"ב, ה; | צסטיוס גלוס נציב המדינה, שם, י"ד, ג; | המורדים התנפלו על ערי המדינה, שם, י"ח, א; | רציחות נוראות בקרב היהודים בכל המדינה, שם, ב; | צסטיוס גלוס הנציב עלה על ארץ יהודה, שם, ט וכו'; | יוחנן בן לוי מגוש-חלב שלח ליהודי המדינה שמן-ישראל במהיר יקר, שם, כ"א, ב; | היהודים פליטי המדינה התחברו אליו, שם, ב; | אספסינוס נשלח אל המדינה והגיע שמה, ג, א, ג; | יצא משם אל ארץ-ישראל, שם, ב, ד; | רגלים ורוכבים מחיל המדינה נוספו על צבאו, שם, ד, ב; | מוצינוס נציב המדינה, ד, א, ה; | בני המדינה הכירו את אספסינוס לקיסר, שם, י, ו; | תחלתה מעיר רפיה, שם, י"א, ה; | המדבר בין מצרים ובין סוריה, ה, א, א; | היל-עזר מערי המדינה בצבא טיטוס, שם, ו; | על-דבר אוכלוסי היהודים הרבים במדינה, ז, ג, ג; | אספסינוס שלח שמה את ציסניוס פטיוס לנציב, שם, ד; | טיטוס עבר במדינה, שם, ה, א. | נקראה גם מדינה, אפר כיה סתב.

סוסיטא. בויגית ה פוס (Hippus). עיר יוגית בעבר-הירדן שקרע פומפיוס מעל גבול היהודים, א, ז, ז; | הקיסר אוגוסטוס נתנה להורדוס, שם, כ, ג, ואחרי מותו ספח אותה אל נציבות סוריה, ב, ו, ג; | המורדים התנפלו עליה; שם י"ח, א; | יושביה המיתו את היהודים היושבים בקרבם ואת מקצתם הושיבו בכלא, שם, ה; | מצד מזרח לגבול הגליל, ג, ג, א; | פליטי העיר שנחפשו בטריכי הומתו או נמכרו לעבדים, שם, י, י.

סוריה. המדינה הגדולה מצפון לארץ-ישראל (Syria). הורקנוס (א) החשמונאי התנפל על עריה וכבש רבות מהן, א, ג, ו; | סקורוס נשלח שמה על-ידי פומפיוס והתערב במריבות האחים החשמונאים, שם, ו, ב; | פומפיוס הפך אותה לנציבות רומאית והציג בראשה את סקורוס, שם, ז, ז, ואחריו את גבניוס, שם, ח, ב; | קרטוס משל בסוריה, שם, ט; | הפרתים התנפלו עליה אחרי מפלת קרטוס, אולם קטיוס עצרם, שם, ט; | ציור בקש לשלוח שמה את אריסטובולוס (ב) החשמונאי עם שני לגיונות, שם, ט, א; | מטלוס סקיפיין היה נציב שם מצד פומפיוס, שם, ב; | הערבים בארץ נפתו לעצת אנטיפטרוס לצאת לעזרת ציור אל מצרים; שם, ג; | ציור בא אל המדינה, שם, ה; | הקים את סקסטוס ציור לנציב שם, שם, י, ה; | מריבות-אחים קמו שם בין הרומאים, שם, י; | בטוס המית את סקסטוס ציור, והנה בא מורקוס לנציב שמה, שם; | קטיוס בא אל המדינה, שם, י"א, א; | אסף שם צבא והקים את הורדוס לשליט בכל המדינה, שם, ד; | קטיוס עזב את סוריה לצאת למלחמה עם יורשיו ציור, שם, י"ב, א; | אנטוניוס המנצח בא אל המדינה, שם, ד; | הפרתים כבשו את המדינה, שם, י"ג, א; | נגטידיוס נשלח שמה לגרש את הכרתים, שם, ט"ז, ב; | השלים את חפצו, שם, ט"ז, ו; | אנטוניוס הקים את סוכיוס לנציב במדינה, שם, י"ז, ב; | קליאופטרה

סִיקָרְיִים (Sicarii), שורדים שרצחו את אנשי-הרמס בעצם היום במרומי עיר בחרבות קצרות. התחזקו בשעת נציבות פליכס, ב, י"ד, ג; המורדים ספחום אליהם, שם, י"ז, ו; ישבו במצדה, ד, ז, ב; בראשם עמד אלעזר, ז, ה, א; משפט המחבר עליהם, שם; מותם הנערץ, שם, ט, א; מהם ברחו אל אלכסנדריה, שם, י, י"א; אמץ-נפשם, שם; יונתן האורג יצא מהם, שם, י"א, א. נקראו לפרקים שו ד דים סתם.

סִילְוָה (Sylva), נציב בארץ יהודה אחרי החרבן. צר על מבצר מצדה וכבשו, ז, מרץ ה, א-ט, ב.

סִילְיָקִיָה (Seleacia), עיר בגולן העליון בנחלת אגריפס השני. יוסף בן מתתיהו בנה את חומתה, ב, כ, ו; עזבה אותו והשלימה עם אגריפס, ד, א, א.

סַלְמִים (שלם, Salamis), אי ביס-יון, שנצחו על-ידו האתוניים את הפרסים, ב, ט"ז, ד.

סַלְמִים צוֹר (עכשו ראס אל נקורה). פף גדול רחוק מאה ריס מעכו, ב, י, ב.

הַפְּטָע (Petra), העיר הראשה של הערבים הנבטיים. שמה נסו הורקנוס ואנטופטרוס, א, ו, ב; גביניוס לא עצר פח להגיע שמה, שם, ת, א; הורדוס רצה לברוח שמה, שם, י"ג, ח; סולי המית את טובי העיר, שם, כ"ט, ג; סלע-ערב, ד, ה, ב.

סַמְנָה, עיר בעבר-הירדן. נכבשה על-ידי הורקנוס (א) החשמונאי, א, ב, ו.

סַמּוֹס, אי בים האגאי. הורדוס המלך היטיב ליושביה, א, כ"א, י"א.

סַמּוֹסִי (שמשות, Samosate), על נהר פרס. מטרופולין של מדינת קומחי (קומגני). נכבשה על-ידי אנטוניוס בעזרת הורדוס, א, ט"ז, ז; פיטוס לכד את העיר, ז, ז, א-ב.

סַמְנָה או **סוֹמְכִי** (Semchonitis) גם סוֹבְכִי, (ים) יאור, שעובר בו הירדן (עכשו חוליה), ג, י, ז; ד, א, א.

סַמְפּוֹ (Sampho), עין: צפה. **סנהדריה** המועצה הראשית בארץ יהודה

סורים. יושבי מדינת סוריה וערי היונים בארץ-ישראל (סורוקלנים). שונאים נמרצים ליהודים, על-כן לא לקחו מהם מושלי בית החשמונאים שכירי מלחמה, א, ד, ג; הורדוס עשה להם טובות, בהמיתו את חזקיה ראש השודדים, והתחבב עליהם מאד, שם, י, ה; הסורים היושבים בקיסריה שטמו את היהודים, ב, י"ג, ז; היהודים התנפלו על עריהם וכפריהם, שם, י"ח, א, והם עשו רצח נורא ביהודים במקום שמצאה ידם, שם, ב; בזו את היהודים בארץ-ישראל בשעת מסע צסטיוס גלוס, ואלה המיתו בהם רבים, שם, ט; ישבו יחד עם היהודים במלכות אגריפס, ג, ג, ה; מהם נלחמו על גמלא, ד, א, ה; לפנים שדרו את ארון הברית, ה, ח, ד (עין הערה); אנשי-הצבא הסורים במחנה טיטוס בקעו את בטני היהודים פליטי ירושלים, שם, י"ג, ד; טיטוס הוכיח אותם בתמה, שם, ה.

סַטְרֹנְיָנוֹס (א), נציב סוריה. אחד חברי בית-הדין במשפט אלכסנדרוס ואריסטובולוס בני הורדוס, א, כ"ו, ב; גלה דעתו ראשונה ודרש ענש קל, שם, ג; אנטופטרוס

(ב) שחד בכסף את העומדים עליו, שם, כ"ח, א.

סַטְרֹנְיָנוֹס (ב) סַנְטִיוֹס. שופט (קונסול) ברומי. עמד בראש מועצת-הזקנים, שרצתה לבטל את המלוכה אחרי רצח גיוס, ב, י"א, א.

סַטְפָּנוֹס. עבד הקיסר קלודיוס. יהודים התנפלו עליו ושדרו את רכושו, ב, י"ב, ב.

סטרטיון (Struthion), יאור או ברכה קטנה בתחום ירושלים מצפון לבירה. סמוך לו שפכו הרומאים סוללה, ה, י"א, ד.

סִילוֹן (Silo), שר-צבא רומאי. נשלח לעזרה אל הורדוס, א, ט"ו, ד, וקבל שחד מאנטיגנוס, שם, ה.

סִין, עין: פלסין.

סִיסִיפּוֹס (Sisyphus), אחד מגבורי המיתולוגיה היונית וענשו בשאול, ב, ה, י"א.

סִיסְנָה (Sisenna), אחד המשנים בחיל גביניוס הרומאי, א, ח, ו.

אותו לפניו אל סוריה ובא אל דמשק, א, ו, ב; אריסטובולוס (ב) החשמונאי שלח לו שלש מאות ככר, והוא צוה להורקנוס ולחרתת לסור מעל ירושלים, שם, ג; הוקם לנציב בסוריה, שם, ז; יצא למלחמה על הערבים, שם, ה, א.

סקפוס (Scopus). עין; צופים.
סקפיון מטליוס (Metellus Scipio) [נציב בסוריה, חותנו של פומפיוס]. המית את אלכסנדרוס (ג) החשמונאי על-פי פומפיוס, א, ט, ב,
סקתפליס (Scythopolis). עין; בית-ש אן.
סרניליוס. שר-צבא רומאי, אחד המשנים של גבניוס, נציב סוריה. נשלח להלחם באריסטובולוס (ב) החשמונאי, א, ה, ו.
סרמטים. עם מעמי הסקיטים. עבר את נהר איטרוס והתנפל על ארץ מוסיה והוציא את שללה, ז, ד, ג.

גבניוס תקן חמש סנהדראות בארץ, א, ה; יוסף תקן סנהדריה בגליל, ב, כ, ה, ועין בית-דין. בית-המועצה (הסנהדריה). בו נגעה חומת ירושלים, ה, ד, ב; נשרף על-פי הרומאים, ו, ג.
ספר-תורה. איש-צבא רומאי שרף ספר-תורה בכפר אחד, ובקרב היהודים קמה התרגזות גדולה, ב, י"ב, ב; יהודי קיסריה ברחו עם ספר-התורה שלהם לנרבמא ופלורוס חשב להם את הדבר לעון והושיב את ראשיהם במאסר, שם, י"ד, ה; ספר-תורה נשא לפני תהלוכת-הנצחון של טישוס, כ, ה, ה, ואחר-כך הניח אותו הקיסר אספסינוס בארמונו, שם, ז.

סקנדרוס פמפניוס (Pomponius Secundus). שופט ברומי. רצה לבטל את המלוכה אחרי רצה העריץ גיוס, ב, י"א, י.
סקורוס (Scaurus) הרומאי. פומפיוס שלח

ע

דבר פריה, ו, ה, א. עין שם בערה. **עבריים**. כובשי ארץ כנען תחת פקדת יהושע בן נון, ד, ה, ג; מראש מגדל-פספינוס ראו בשעת עליית החמה את כל גבולות העברים (נחלות-השבטים העתיקות), ה, ד, ג; העברים נשלחו ברכוש גדול מארץ מצרים, ה, ט, ד; צבא סנחריב כרע לפניהם באפסיר, שם.
עולם-הבא. האנשים המחרפים את נפשם על קדשי האמונה זוכים לעולם-הבא, א, ל"ג, ב; אמונת האסירים בעולם-הבא, ב, ה, י"א; המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם-הבא, ג, ה, ד; זכר צדיקים לברכה לחיי עולם-הבא, ו, ב, א; דברי אלעזר [בן יאיר] על חיי עולם-הבא, ז, ה, ז.

עצה. עיר בחוף ארץ פלשתים. נכבשה על-ידי אלכסנדרוס (ב) ינאי, א, ז, ב; פומפיוס קרע אותה מעל גבול היהודים, שם, ז, ז; אוקטיונוס קיסר נתן אותה

עבדת (Obedas) (א). מלך הערבים הנבטיים. אלכסנדרוס (ב) ינאי החשמונאי נלחם בו וננף מגפה יגדולה, א, ד, ד.
עבדת (ב). מלך הערבים הנבטיים בימי הורדוס. סולי היה קרוב אליו, א, כ"ד, ו.
עבר-הירדן [הדרומי] (Peraea). פירורא היה שם לנסין, א, י"ד, ה; משם באו עולי-רגלים לירושלים, ג, א; שמעון עבד הורדוס קרא שם למרד, שם, ד, ב; עוד אנשים מרדו, שם, שם; הקיסר אוגוסטוס נתן את המדינה לאנטיפס, שם, ו, ה, וזה יסד שם את יוליס (יוניס), שם, ט, א; ממשלה-ההרות בירושלים הקימה שם את מנשה לשר-צבא, שם, כ, ד; תאור הארץ וגבולותיה, *ג, ג, ג; אספסינוס עלה למלחמה על עבר-הירדן, ד, ז, ג, וכבש את כל המדינה, שם, ג-ו; רק המבצר מכור שגב בפני הרומאים, שם, ו; משם יצאו ניג'ר (עין שם) ומריה מבית-אזוב (עין שם); על-

יוחנן כהן-גדול, שם, בן שם, ט, בן; מלחמות טיטוס עליה וכבושת, ו, פרק ה. **העיר התחתונה** בירושלים. המורדים תפשו אותה ונלחמו משם עם אהבי השלום וחיל אגריפס, ב, י"ז, ה; שמעון בן גיורא תפס את חלקה, ה, א, ג (חלקה בידי יוחנן בן לוי); תאורה (היא בנויה בעקרה על הגבעה הנקראת מצודה ציון, חקרה), ה, ד, א; שמעון בן גיורא הִנֵּן עליה, שם, ו, א; אחרי חרבן בית המקדש והמשא והמתן של טיטוס עם מנהיגי היהודים, קבלו הרומאים פקדה לשלוח אותה באש, ו, ד, והחריבו אותה עד השלח, שם, ז, ב.

עיר הפיליטים (Elephantine), בדרום מצרים, ד, י, ה.

עֲבֵרָה. קְסֵלְעִים בגליל העליון, שבנה יוסף בן מתתיהו חומתו, ב, כ, ו.

עֲכָן (Ptolemais). עיר בחוף הים הגדול, עיר צורית (טורחלנית) — הנמל הטבעי של ארץ הגליל. שם נתפש יונתן החשמונאי, א, ב, א; טגרן צר עליה, שם, ה, ג; פתחה את שעריה לפני הפרתים, שם, י"ג, א; הורדוס הגיע שמה ומשם עלה על הגליל, שם, ט"ו, ג; הקיסר אוגוסטוס פקד בעמק עכו את צבאותיו והורדוס רכב לידו, שם, כ, ג; הורדוס בנה בה גימנסיון, שם, כ"א, י"א; פטרוניוס הגיע אליה, ב, י, א; תאור העיר, שם, ב; מסבותיה, שם; המורדים התנפלו עליה, שם, י"ח, א; יושביה המיתו אלפים יהודים משכניהם, שם, ה; צסטיוס בא שמה ועלה על הגליל, שם, י"ח, ט; אספסינוס פקד שם את צבאותיו, ג, ב, ד; ממערב לגליל, שם, ג, א; טיטוס בא שמה עם הלגיונות שהביא מאלכסנדריה והתחבר אל אביו, שם, ה, ב; שם סדרו את כל הצבא לקראת המלחמה, שם, ו, א; משם עלה אספסינוס על הגליל, שם, ב.

עמודי הרקליס. עכשו גֵּרְלֵטֶר, ב, ט"ו, ד. **העמק הגדול**. א) עמק החוף או השרון,

לחורדוס, שם, כ, ג, ואחרי מותו ספח אותה אל נציבות סוריה, ב, ו, ג; המורדים עשו בה שְׁמוֹת, שם, י"ח, א; טיטוס חנה שם במסעו אל ירושלים, ד, י"א, ה.

עזרה. של בית-המקדש. א) עזרת הנכרים, ב, ט"ו, ב; ד, ג, י; ה, ה, ב. — ב) עזרת הנשים, ה, ה, ב; שם, ג; שמה אפנו הרומאים אחרי כבוש העיר את השבויים היהודים, ו, ט, ב. — ג) עזרת ישראל ועזרת הכהנים, ה, ה, ו; הרומאים שמכו סוללות על העזרה, ו, ב, ז; הרומאים נסו לכבוש את העזרה ברעש מלחמה ולא הצליחו, שם, ד, א; טיטוס צוה לשלוח בה אש, שם; שרפת העזרה, שם, ב.

עֵין: עֵין גֵּינִין. **עֵין-גֵּדִי**. עיר. ראש-פלך ביהודה, ג, ג, ה; הטיקריים אשר במצדה התנפלו עליה ושרפוה והמיתו את יושביה וסדרו את רכושם, ה, ז, ב.

עֵין-גֵּנִים. עֵין: גֵּמֶה, גֵּינִית. **עֵין-הַתַּנִּין** (או ברכת הנחשים). בתחום ירושלים, ה, ג, ב.

העיר החדשה בירושלים. צסטיוס שלח אותה באש בשעת עלייתו על ירושלים, ב, י"ט, ד; חלקה נקרא ביזיתא, שם, ה, ד, ב (עֵין ביזיתא); סמוכה לבירה, שם, ה, ח; היהודים לא הגנו עליה בכל מקום, שם, ו, ב; טיטוס נכנס אליה אחרי כבוש החומה השניה, שם, ה, א; הִיָּק עבר עליה, שם, י"ב, ב.

העיר העליונה בירושלים. גשר חבר אותה עם הרהבת, ב, ט"ו, ג; טובי ירושלים בעזרת חיל אגריפס התחזקו בה כנגד המורדים, שם, י"ז, ה; נהדפו משם אל חצר הורדוס, שם, ו; צסטיוס גלוס הגיע אליה, שם, ב, י"ט, ד; שמעון בן גיורא משל עליה, ה, א, ג; תאורה ותכניתה, *ה, ד, א; שם, ד, ט; שמעון בן גיורא הִנֵּן עליה, שם, ו, א; טיטוס חשב, שמצא דרך לכבוש על-נקלה (על-יד מצבת

ונצחוהו, שם; נצחו את אנטיוכוס דיוניסיוס מלך סוריה, שם; ז; נצחו שוב את אלכסנדרוס וכתרו אתו ברית-שלום, שם; ה; הורקנוס (ב) ברח אליהם, והם יצאו להלחם לו באריסטובולוס (ב), שם; ז, ב; סקורוס גרש אותם מעל ירושלים, שם; אנטיוכוס היה איש-שלום ועשה פשרה ביניהם ובין הרומאים, שם, ה, א; הורדוס ברח אליהם ולא קבלוהו, שם, י"ד, א; קליאופטרה לטשה עינה לארצם, שם, י"ח, ד, והקימה מלחמה בין הורדוס וביניהם, שם, י"ט, א; מלחמות קשות בין הורדוס וביניהם, שם, פרק י"ט; התככים של סולי הערבי כנגד הורדוס, שם, כ"ח, ג; בשנאתם ליהודים התחברו אל צבא ורוס להלחם ביהודה ועשו שם שמות נוראות, ב, ה, א; התחברו אל צבא אספסינוס, ג, ה, ב; רובי-הקשתות שלהם על-יד יודפת, שם, ז, ו; שם, כ"ז; על-יד ירושלים, ה, ו, ה; תועבותיהם הנוראות כנגד פליטי ירושלים, שם, י"ג, ד-ה; ארץ ערב היא מדרום וממזרח לעבר-הירדן של היהודים, ג, ג, ו; מדרום לנגב יהודה (לאדום), שם, ה; סומורה היא גבולה בעבר-הירדן, ד, ח, ב; ממגדל-פסיפנוס ראו את כל הארץ עד גבול ערב, ה, ד, ג; מבצרי היהודים על גבול ארץ ערב, א, כ"א, י; ז, ו, ב. ע"י: חררת, מלכו, עבדת, הס"ע.

עֲרִיקָה (Arcaea). מקום במלכות אגריפס (ג) השני, ז, ה, א.

עשר הערים (Decapolis) של היג'נים בארץ ישראל, ג, ט, ז.

ב, י, ב; ג, ד, א (?).-ב) עמק יזרעאל, ב, כ"א, ג; ג, א; שם, ד.-ג) ערבות הירדן (אלגור), ד, ח, ב.

עמק יריחו. ארץ פוריה מאד. תאורו המפרט, ד, ח, ג.

עמק עושי הגבינה או טורופויון (Tyropoion). מפריד בין שתי הגבעות שהשתתה עליהן ירושלים, ה, ד, א.

עֲנָת (Anat) או ברקאי. כפר בגבול בין יהודה ושמרון. ג, ג, ה.

עֲסִיָּה (אסיה הקטנה, Asia). חמש מאות עריה נכנעו לפני הרומאים, ב, ט"ז, ד.

עֲפָלָה. מקום ידוע בירושלים. שמה ברח מנחם הגדלי מפני אנשי אלעזר בן חנניה ונתמש ונחרג, ב, י"ז, ט; שם עברה חומת ירושלים, *ה, ד, ב; יוחנן בן לוי הגן עליו, שם, ו, א; הרומאים שרפו אותו, ו, ו, ג.

עֲפְרָיִם. עיר סמוכה לבית-אל. נכבשה על-ידי אספסינוס, ז, ט, ט.

עֲקָרְבָּה, עֲקָרֵי בֵּית. חבל ביהודה הצפונית סמוך לשמרון. משם פשטו אלעזר בן דינאי ואלכסנדרוס על השמרונים, ב, י"ב, ד; ממשלת-החרות בירושלים שלחה שמה את יוחנן בן חנניה לשר-צבא, שם, כ, ד; שמעון בן גיורא פשט שם בגדוד וגרש על-ידי חנן בן חנן, שם, כ"ב, ב; ד, ט, ג; סמוכה לגבול שמרון, ג, ג, ד; פלך ביהודה, שם; ה; שמעון בן גיורא שטט על השלך מחדש, ד, ט, ד; אספסינוס כבש אותו, שם, ט.

עֲרָב. ארץ הערבים הנבטיים, ויושביה-הערבים. נלחמו עם אלכסנדרוס ינאי, א, ד, ד,

פ

פֶּאָרְן. נ"א פרתי. עמק או נקרה, שנמצאו שם הרבה מערות ושמשו לשמעון בן גיורא ולגדודו להסתיר את טרפם, ד, ט, ד.

פֶּפָּטוּס (Fabatus). פקיד הקיסר אוגוסטוס,

שבא לדרוש חשבונות מאת סולי הערבי. סולי הלשין עליו לפני הקיסר, והוא גלה את סודותיו להורדוס בכסף, א, כ"ט, ג.

פֶּבְּיוּס (Fabius) (א). שר-מאה בחיל פומפיוס,

(ג) השני אל היהודים בשעת מצור ירושלים על-ידי צטטיוס גלוס. נהרג על-ידי המורדים, ב, י"ט, ג.

פִּיֶדְרָה (Phaedra), אשת הורדוס המלך. ילדה לו את רקסני, א, כ"ח, ד.

פִּיטוּס ציטניוס (Paetus), נשלח על-ידי אספטינוס לנציב אל סוריה, ז, ג, ד; מלחמתו עם אנטיוכוס מלך קומחני, שם, ז, א וכו'.

פִּילִדֶלְפִּיה, עין: ר ב ת-ע מ ון.
פִּילִטוּס, נשלח על-ידי הקיסר טבריוס לנציב אל ארץ יהודה, ב, ט, ב; צוה להביא את סמני הלגיונות אל ירושלים, שם; בקשי-ערפם ובחזק אמונתם בטלו היהודים את הגזרה, שם, ג; הוציא כסף מאוצר המקדש לחפור תעלת-מים אל ירושלים, שם, ד; היהודים מרדו בו והוא השקיט את המרידה, שם.

פִּיֶלֶי (Phiale) או הקערה. ברכה קטנה, ששם הוא מקור הירדן, *ג, י, ז.

פִּילִפּוּס (Philippus) (א), מלך מקדון. אבי אלכסנדרוס הגדול, ב, ט"ז, ד.

פִּילִפּוּס (ב), בן הורדוס המלך וקלאופטרה מירושלים, א, כ"ח, ד; התחנך ברומי ואנטיטרוס (ב) אחיו התנפל עליו להמיתו בידי אביו, שם, ל"א, א; קבל על-פי ציאת אביו את חבל ארגב, שם, ל"ג, ח; ארכילאוס השאיר אותו למנהל עסקי המלוכה בצאתו אל רומי, ב, ג, א; ירוס שלח אותו אל רומי, שם, ו, א; אוגוסטוס קיסר שם אותו לנטיך (טטרךרוס) בבשן ובחבל ארגב ובארץ הורן, שם, ו, ג; בנה את העיר קיסריה במקום פניס ואת יוליס בגולן, שם, ט, א; כשנאסף אל עמיו קבל אגריפט (ב) את נחלתו, שם, ט, ו, ואחר-כך נמסרה נחלתו לאגריפט (ג) השני, שם, י"ב, ח; חקר לדעת את מקורות הירדן, ג, י, ז.

פִּילִפּוּס (ג) בן יקוס. שר-צבא לאגריפט (ג) השני. נשלח עם צבא אל ירושלים לחזק את ידי אוהבי השלום, ב, י"ז, ד; נסלט אחר-כך מתוך העיר, שם, כ,

אחד הראשונים שהבקיעו את חומת הר-הבית, א, ז, ד.

פִּבִּיוּס (ב), הנציב הרומאי בדמשק. הורדוס התעכב אצלו, א, י"ב, א; אנטיגנוס שחד אותו בכסף, שם, ב.

פִּדָנְיוּס (Pedanius) (א), אחד המשנים (ראשי הלגיונות) של ירוס נציב סוריה, חבר בית-הדין, ששפט את אלכסנדרוט ואריסטובולוט בני הורדוס.

פִּדָנְיוּס (ב), אחד הרוכבים בצבא טיטוס. מעשה גבורתו, ו, ב, ח.

פּוּדֶנְס (Pudens), איש-צבא רומאי. נהרג על-ידי יונתן הגוץ, ו, ב, י.

פּוּלְיָנוּס (Paulinus) (א), שר-מאה רומאי. נשלח על-ידי אספטינוס לפתות את יוסף בן מתתיהו שיצא מן המערה ביודפת, ז, ח, א.

פּוּלְיָנוּס (ב), הוקם על-ידי אספטינוס קיסר לנציב במצרים אחרי מות לופוס. הניח חוהם על בית-חוניו ואסר לגשת אליו, ז, י, ד.

פּוֹסְטוּס קוֹרְנִלְיוּס (Faustus Cornelius), בן הדיקטטור הידוע סוליה. אחד הראשונים שהבקיעו אל חומת הר-הבית בשעת מצור פומפיוס, א, ז, ד.

פּוּרְיוּס (Furius), שר-מאה פומפיוס. אחד הראשונים שהבקיעו את חומת הר-הבית, א, ז, ד.

פֶּלֶלָה (Pella), עיר יונית ידועה במזרח הירדן. נכבשה על-ידי אלכסנדרוט (ב) ינאי החשמונאי, א, ד, ח; פומפיוס עבר עליה, שם, ו, ח; קרע אותה מעל גבול היהודים, שם, ז, ז; המורדים התנפלו עליה, ב, י"ח, א; על-ידה עבר גבול עבר-הירדן של היהודים (פריה), ג, ג, ג. **פֶּטְרָה**, עין: ה ס ל ע.

פֶּטְרוֹנְיוּס (Petronius), נציב סוריה בימי הקיסר גיוס (קליגולה). קבל פקדה לעלות עם צבא על ירושלים ולהציג פסל דמות הקיסר בהיכל, ונעתר לבקשות היהודים ולא מלא את הפקדה, ב, פרק י.

פִּיבּוּס (Phoebus), אחד משליחי אגריפט

התמפר להפית את אש המלחמה בארץ וצוה להוציא מאוצר המקדש י"ז ככר, שם, ו; בא אל ירושלים להנקם ביהודים, שם, ז; החריב את השוק העליון ועשה רצח גדול ביהודים, שם, ט; שלח אל העם לקבל את פני גדודיו בכבוד, שם, ט"ו, ג, ואל אנשיו אמר להתנפל על היהודים, שם; סבב מטבח חדש ביהודי ירושלים, שם, ה; רצה לכבוש את הר-הבית ולבז את האוצר, אך היהודים התקוממו וגרשוהו מן העיר, שם, ו; שלח מכתב אל נציב סוריה, שמרדו בו היהודים, שם, ט"ו, א; היהודים בקשו להתאונן עליו לפני הקיסר, ואגרפס (ג) הניא את עצתם, שם, ג; תפש את פליטי קיסריה ושלח אותם לעבודת פרך, שם, י"ח, א; שחד את שרי החילים לצסטיוס גלוס, שלא יכבשו את העיר, שם, י"ט, ד; צסטיוס גלוס שלח את טובי היהודים אל גירון קיסר לתלות בו את כל האשם, שם, כ, א.

פְּלַטִּינָה (Plataea). עיר בבאוטיה, שנצחו עלי-ידה היונים את הפרסים, ב, ט"ו, ד.

פְּלַטִּינוֹס (Mous Palatinus). גבעה בעיר רומי. עליה נמצא מקדש אפולון, ב, ו, א.

פְּלַטָּנִי (Platane). כפר לצידונים, שם הניח הורדוס את בניו במשמר, א, כ"ז, ב.

פְּלִי. ראש פלך בארץ יהודה, ג, ה (עיין: בית-לפתנפי).

פְּלִיּוֹן (Phalio). אחי אנטיפטרוס (א). נפל במלחמה עם אריסטובולוס (ב) המלך החשמונאי, א, ו, ג.

פְּלִפֶּס (Felix). נציב רומאי ביהודה. בער את השודדים היהודים, ב, י"ג, ב; המית את המאמינים בנביא-השקר, שם, ה; המית רבים מיהודי קיסריה ושלח צירים אל גירון קיסר, שם, ו.

פְּלִינִי. קצה הדרום של מצרים על שפת הים, ד, י, ה.

פְּלִס (Pallas) (א). שם אחת מנשי הורדוס המלך. ילדה לו את פצא, א, כ"ח, ד.

פְּלִס (ב). עבד משרר של קלודיוס קיסר

א; שתי בנות אחיו נמלטו מן הפרענות בגמלא, ד, א, י.

פִּילִפּוֹס (ד). איש כפר-רומא בגליל. אחד מגבורי יודפת המצינים. הוא ואחיו נטירא הממו את הלגיון העשירי, ג, ז, כ"א.

פִּילִפִּי (Philippi). עיר במדינת מקדוניה. שם הכו אנטוניוס וציר הצעיר את קסיוס (וברוטוס) והוא טרף נפשו בכפו, א, י"ב, ד.

פִּילִפִּיּוֹן. בן המלך תלמי [בן מינאי] מכלקיס. הלך במצות אביו אל אשקלון ואסף אליו את אנטיגנוס (ב) בן החשמונאי ואת שתי אחיותיו; חשק באחת, היא אלכסנדרה, ונשא אותה לאשה, ותלמי אביו קנא בו והמיתו ונשא את אשתו, א, ט, א.

פִּיסוֹן (Calpurnius Piso). אחד משרי-הצבא של פומפיוס. כבש את ארמון המלכים (החשמונאים), שמסרו היהודים בידו, וסדר את מצור הר-הבית, א, ז, ב.

פִּיסִידִיָּה (Pisidia). ארץ באסיה הקטנה, שמשם לקח לו אלכסנדרוס (ב) ינאי החשמונאי שכירי-מלחמה, א, ד, ג.

פִּירָאוֹס (פִּירִיּוֹס) (Piraeus). הנמל של אתיני. נמל קיסריה היה גדול ממנו, א, כ"א, ה.

פִּירִינִים. ההרים הגבוהים הסוגרים על ארץ אספמיה, ב, ט"ז, ד.

פִּלוֹסִיוֹן (Pelusium). בעברית של כה"ק סין, על הגבול בין מצרים ובין סוריה. אנטיפטרוס (א) פתח את יהודי המקום לעזור לגבניוס, א, ח, ז; כבש אותה בגבורתו במסעו לעזרת ציר, שם, ט, ג-ד; הורדוס בא שמה, שם, י"ד, ב; הורדוס לָוה את קליאופטרה שמה, שם, י"ח, ה; הוא נחל בלחם את צבא אוגוסטוס עד בואו שמה, שם, כ, ג; ד, י, ד; טיטוס עבר על המקום במסעו אל ארץ יהודה, שם, י"א, ה.

פְּלוֹרוֹס גְּסִיוֹס (Gessius Florus). נציב רומאי ביהודה. הרשע והאכזרי שבכל הנציבים, ב, י"ד, ב; לקח כסף מיהודי קיסריה ולא הגן עליהם, שם, ד-ה;

פְּנָחָס (א) (Phamias). [בן שמואל] מכפר חפתא. כהן־אכר, שנבחר על־פי הגורל לכהן־גדול (הכהן הגדול האחרון), ד, ג, ח.

פְּנָחָס (ב) (Phineas). בן קלוֹצוֹת. אחד מראשי האדומים, ד, ד, ב.

פְּנָחָס (ג). כהן ופקיד על אוצר המקדש. נפל בידי טיטוס אחרי חרבן הבית ומטר בידו רבים מכלי הקדש, ו, ח, ג.

פְּנִיטִיוֹס אַגְרִיפָּס (Fonteius Agrippa). ראש לגיון במוסיה. נפל במלחמה עם הסרמטים שפשטו על הארץ, ז, ד, ג.

פְּנִיאָס, פְּנִיס (גם פמיס; גם Paneas גם Panium). מקום במקורות הירדן. הורדוס בנה שם היכל לכבוד הקיסר אוגוסטוס, א, כ"א, ג; פיליפוס חדש את העיר וקרא לה קיסריה, ב, ט, א; על־דבר מקור הירדן של פניס, ג, י, ז. עי' קיסריה של פיליפוס.

פסחא. עי' חג המצות.

פְּפִירֹן. מקום שעל־ידו נצח אריסטובולוס (ב) החשמונאי את הערבים ואת אנשי הורקנוס ואנטיפטרוס, א, ג.

פְּפִלָּס (Poplas). יידידו של ארכילאוס בן הורדוס. נסע עמו לרומי אל הקיסר, ב, ב, א.

פְּצָאֵל (Phasael) (א). בן אנטיפטרוס וקפרוס, א, ח, ט; הוקם לשרצבא בירושלים, שם, י, ד; בקש למשוך חסד יושבי העיר, שם, ה; יעץ להורדוס אחיו, שלא ירדוף אחר מלך בגלוי, שם, י"א, ה; פליכס מרד בו, שם, י"ב, א; יצא אל הפרתים אנשי־שלום אנטיגנוס, שם, י"ג, ג; נתפש ונאסר, שם, ה; טרף את נפשו בכפו, שם, י; הורדוס בנה לזכרו את העיר פצאלים ואת מגדל־פצאל, שם, כ"א, ט.

פְּצָאֵל (ב). בן פצאל (א). בת הורדוס ממרים החשמונאית היתה לו לאשה, א, כ"ה, ו.

פְּצָאֵל (ג). בן הורדוס המלך מאשתו פליס, א, כ"ה, ד.

פְּצָאֵלִיס (Phasaelis) עיר. בעמק יריחו מצפון לעיר זו. נוסדה על־ידי הורדוס

וראש השליטים ברומי. אחיו היה פליכס הנציב ביהודה, ב, י"ב, ה.

פְּלִצְיָרוֹס (Placidus). שרצבא רומאי בחיל אספטינוס. נשלח לצור לבני צפורי, ג,

ד, א; עשה רעות רבות לאנשי יוסף בן מתתיהו, שם; עלה על יודפת ונגף שם, ו, א; אספטינוס שלח אותו לפניו בעלותו על יודפת, שם, ז, ג;

נכנס אחד הראשונים בפרץ חומת המבצר, שם, ל"ד; כבש את הר תבור, ד, א, ח; הכה את המורדים בעבר־הירדן, שם, ז, ד—ה; כבש ערים רבות, שם, ו.

פְּמִפִּיוֹס מַגְנוֹס (Gneius Pompeius Magnus). שרצבא רומאי מפרסם. נלחם בארמניה

ושלח לפניו את סקורוס אל דמשק, א, ו, ב; בא אל סוריה ושני האחים החשמונאים הורקנוס ואריסטובולוס הגישו לפניו עצמותיהם, שם, ד; קצף על אריסטובולוס, שם, ה; יצא להלחם בו,

שם, ו; עלה על ירושלים, שם, ז, א; אנשי־שלום הורקנוס מסרו בידו את העיר, שם, ב; החל לצור על הרהבת, שם; נהל את עבודת המצור בשבתות,

שם, ג; כבש את הרהבת, שם, ד; נכנס עם חבריו אל קדש־הקדשים, שם, ו; הקים את הורקנוס לכהן־גדול, שם; קרע מגבול היהודים את ערי הנכרים

הנכבשות ובנה את גדר, שם, ז; לקח את אריסטובולוס עם משפחתו בשבי והוליכם אל רומי, שם; ברח מפני יוליוס

ציזר, שם, ט, א; במצות הומת אלכסנדרוס בן אריסטובולוס, שם, ב, ט"ז, ד;

ההר שחנה בו לפני ירושלים, שם, י"ב, ב.

פְּמִפְּלִיָּה (Pamphylia). מדינה באסיה הקטנה, א, י"ד, ג; יושביה נכנעו תחת הרומאים, ב, ט"ז, ד.

פְּאָנֹנִיָּה (Pannonia). מדינה באירופה התיכונה, בדרום נהר איסטרוס. הלגיונות

החונים שם המליכו את אספטינוס, ד, י, ו; טיטוס שלח שמה את הלגיון הש"ו אחרי כבוש ירושלים, ז, ה, ג.

פְּרוּשִׁים. כת בקרב היהודים, שחבריה יודעים את החורה באר היטב, א, ה, ב; משלו ביהודה בימי אלכסנדרה, שם; הורדוס העליז על אשת פרורא אחיו, ששכרה אותם בכסף להתקומם לו, שם, כ"ט, ב; כת של חכמים (פילוסופים), ב, ה, ב; דעותיה של הכת, שם, י"ד; יחד עם הכהנים הגדולים דברו על לב אוהבי החרות שבירושלים, שלא ימרדו ברומאים, שם, י"ז, ג.

פְּרִיגְיָה (Phrygia). ארץ באסיה הקטנה, ד, י"א, א.

פְּרִיָה. עין: עבריה ירדן.

פְּרָכַת שבבית-המקדש. צורתה וערכה הסמלי, ה, ה, ד; יהושע בן תבותי מטר פרכות אחדות לטיטוס אחרי הרבן הבית, ו, ת, ג; הנחה למשמרת בארמון הקיסר אספסינוס, ז, ה, ה.

פְּרוֹנְטוֹן ליטרניוס (Liternius Fronto). ראש הלגיונות מאלכסנדריה. חוה את דעתו בסוד טיטוס, שלא להחרב את בית-המקדש, ו, ד, ג.

פְּרִיֶסְקוֹס טורניוס (Tyrannius Priscus). ראש המחנה של צסטיוס גלוס, פלורוס שחד אותו בכסף לעזוב את מצור ירושלים, ב, י"ט, ד; נהרג בשעת מגושת צסטיוס גלוס, שם, ז.

פְּרִיֶסְקוֹס. שר-מאה רומאי, שהמית את יונתן הגויץ בחץ, ו, ב, י.

פְּרִת. הנהר. היהודים מעבר לנהר קבלו את ספר יוסף בן מתתיהו על-דבר מלחמת היהודים בלשון עמו, פתיחה, ב; בהם בטחו המורדים שיעזרו להם, שם; קרסוס נפל במלחמה מעבר לנהר, א, ת, ח; העיר סמוסטי נמצאה על הנהר, שם, ט"ז, ז; גבור בין מלכות הרומאים והפרתים, ב, ט"ז, ד; צבא הרומאים השומר על הנהר, ה, א, ו; ארץ חדיב היא מעבר לנהר, שם, ו, א; טיטוס העביר משם את הלגיון היו והי"ב, ז, א, ג; טיטוס נסע אל זיגמה על הנהר וקבל את שליחי מלך הפרתים, שם, ה, ב ועוד.

המלך לזכר אחיו פצאל, א, כ"א, ט; שלמית קבלה אותה לנחלה, ב, ו, ג, והורשה אותה עם מטעי התמרים לליויה, שם, ט, א.

פְּקוֹרָא (Pacorus) (א). בן מלך הפרתים. פשט על ארץ סוריה בימי אנטוניוס וכבש אותה, א, י"ג, א.

פְּקוֹרָא (ב). אחד משרי-המשקים של פקורא (א). פרץ בארץ יהודה, א, י"ג, א; נכנס אל ירושלים, שם, ג; משך את הורקנוס ופצאל מן העיר בערמתו, שם, ד; רצה גם לתפוש את הורדוס, אך לא הצליח, שם, ו.

פְּרִגְמוֹן (Pergamum) (א). מדינה באסיה הקטנה שמשם יצא מתרדה, א, ט, ג.

פְּרִגְמוֹן (ב). עיר במוסיה (באסיה הקטנה), שעשה הורדוס המלך טובות ליושביה, א, כ"א, י"א.

פְּרוֹס (Pharus). אי קטן במבוא נמל אלכסנדריה של מצרים ובו מגדל-מאור מפרסם לעוברי הים, ד, י, ה; כמתכנתו נעשה מגדל-פצאל בירושלים, ה, ד, ג.

פְּרוֹרָא (Pheroras). בן אנטיוכוס (א) וקפרוס [אחי הורדוס המלך], א, ה, ט; רצה לפדות את גיית יוסף אחיו, שם, י"ז, ב; שוא את בני הורדוס ממרים החשמונאית, שם, כ"ד, ב; הורדוס הקימו לנסוך בעבר-הירדן, שם, ה; נכליו נגד אחיו, שם, ו; אלכסנדרוס (ד) בן הורדוס כתב עליו רעות בספרים שחבר, ורגז הורדוס קפץ עליו, שם, כ"ה, ג; ארכילאוס מלך קפודוקיה הקים שלום בינו ובין הורדוס, שם, ד; אחד משופטי אלכסנדרוס ואריסטובולוס, שם, כ"ז, ב; הורדוס רצה לחתן את בן אלכסנדרוס הנהרג עם בתו, שם, כ"ח, ב; אנטיוכוס הפך את הדבר ובת פרורא נתנה לבנו, שם, ה; מעשי אשתו, שם, כ"ט, א—ב; הורדוס דרש ממנו לגרש את אשתו ולא רצה, שם, כ"ט, ב; קבל נזיפה ממנו ופרש והלך אל עבר-הירדן ושם מת, שם, ד; מותו היה ברעל, שם, ל, א; עדות אשתו, שם, ה—ז.

קבל את ציריהם, ז, ה, ב; בני אנטיוכוס מלך קומחי ברחו אליהם, ז, ז, ב—ג; על-דבר מדותיהם הרעות, א, י"ג, ג; שם, ו.
פִּתְלוֹלוֹס (Pitholous). שרצבא בחיל אנטיפטרוס, א, ה, ב; בגד בו ועבר אל אריסטובולוס, שם, ה; קסיוס צוה להמיתו, שם, ט.
פִּתְיוֹן (Pythium). היכל הפתיות ברודוס. גשרף, והרודוס המלך הקים אותו מחדש, א, כ"א, י"א.

פַּרְתִּים (Parthi). העם המושל בארצות המזרח, פתיחה, ב; נצחו את קרוסוס, א, ת, ה; פשטו על סוריה ועל ארץ יהודה והמליכו את אנטיגנוס, שם, פרק י"ג; גרשו משם על-ידי ונטידיוס, שם, ט"ו, ב; אנטיגנוס יצא להלחם בהם, שם, י"ח, ה; הורקנוס ישב בארצם (בארץ בבל), שם, כ"ב, א; פרורא רצה לברוח אליהם, שם, כ"ד, ו; הם פוזדים מפני הרומאים, ועל-כן לא יתנו ליהודים אשר אתם להלחם ברומאים, ב, ט"ז, ד; טיטוס

צ

אל הפרתים לפדות את אחיו, שם, י"ד, א; הורדוס בנה שם אולמים ושוקים וכו', שם, כ"א, י"א; בני העיר המיתו רבים מן היהודים ושמו רבים במאסר, ב, י"ח, ה; היהודים פליטי העיר נכנסו אל גדוד יוחנן מגוש-חלב, שם, כ"א, א; העיר קרובה לגליל [העליון], ג, ג, א; קץ ש נמצאה בגבול מדינת צור, ד, ב, ג.
צִידוֹן (Sidon). מטרופולין של הכנענים הצידונים (הפיניקים) מצפון לארץ-ישראל. יושביה פתחו את שערי העיר לפני הפרתים, א, י"ג, א; הורדוס בנה בה תיאטרון, א, כ"א, י"א; במדינתה היה הכפר פלטני, שהחזיק שם הורדוס את בניו במשמר, שם, כ"ז, ב; יושבי העיר לא נגזו ביהודים לרעה, ב, י"ח, ה.
צֵיזָר (א) (Gaius Julius Caesar). השליט הידוע ברומי. נתן לאריסטובולוס (ב) החשמונאי שני לגיונות ללכת אל סוריה ולכבוש אותה מידי אנשי פומפיוס, א, ט, א; אנטיפטרוס עבר אליו, שם, ג, והציל אותו מן המצרים במצרים, שם, ג—ד; גדל את הורקנוס ואנטיפטרוס, שם, ג; לא שמע לעצנות אנטיגנוס, שם, י, א—ג; הרשה לבנות את חומת ירושלים וצוה לחרות על לחותי נחשת את הזכיות שנתן להורקנוס ולאנטיפטרוס, שם, ג; נהרג על-ידי ברטוס וקסיוס, שם, י"א, א.

צדוקים. אחת הכתות של היהודים, ב, ה, ב; דעות חכמי הכת ומדותיהם ומנהגיהם, שם, י"ד.
צִדְקָהָהוּ. מלך יהודה. לא שמע לקול ירמיהו הנביא ונפל בשבי, והביא לידי חרבן העיר וההיכל, ה, ט, ד.
צוֹם. יום הצום הקדוש לאלהים (צומא רבא, יום-הכפורים), שבו נכנס להכהן הגדול אל קדש-הקדשים בבגדי לבן, ה, ה, ז.
צוֹפָא בן רעוא (Sophas). אחד מטובי היהודים בירושלים, קרוב לבית המלכה. נאסר על-ידי הקנאים, ד, ג, ג, ונהרג במאסר, שם, ד.
צוֹפִים (Scophus). בקרבת ירושלים. שם חנה צטטיוס גלוס בעלותו על העיר, ב, י"ט, ד, ובמנוסתו, שם, ז; משם נראה ירושלים עם המקדש בכל תפארתה, *ה, ב, ג; טיטוס חנה שם, שם; העביר את מחנהו משם אל קרבת חומת העיר, שם, ג, ב.
צוֹר (Tyros). מטרופולין של הכנענים-הצידונים (הפיניקים) בקרבת ארץ-ישראל. משם הביא פומפיוס מכונות-מצור, א, ז, ג; בנו של מלך היה שם בן-תערובת, שם, י"א, ז; מעשי מריון העריץ בעיר ומלחמתו עם הורדוס, שם, י"ב, ב; אלף צירי היהודים באו שמה אל אנטיגנוס, והוא צוה את שר-העיר להמיתם, שם, ו; הורדוס חשב לשלוח את אנשי העיר

יִרְשֵׁת הוֹרוּדוֹס, שם, ג; אלכסנדרוס הרמאי הובא לפניו, שם, ז, ב; הוריד את ארכילאוס ממשלתו, שם, ג; הקים נציב ביהודה, שם, ת, א; מותו, שם, ט, א; מתנתו לביית-המקדש, ה, י"ג, ו.

צִלְרִי. שר-אלף רומאי, שעשה רעות ליהודים בשעת נציבות קומנוס. נשלח על-ידי קודרטוס אל רומי, ב, י"ב, ו; הקיסר הסגירו בידי היהודים להמיתו, שם, ז.

צִנְבְּרִי (צנבראי) (Sennabris). עיר בגליל, שבצורה יוסף בן מתתיהו, *ב, כ, ו; אספסינוס חנה שם, ג, ט, ז; שם תחלת ערבות הירדן, ד, ת, ב.⁶

צֵעֵן מצרים או טַנְס (Tanis). על-ידה חנה טיטוס, ד, י"א, ה.

צֵעֵר (Soara). מקום למטה מים-המלח, ד, ת, ד.

צִפְפָּה או סמפו (Sampho). כפר, שעבר עליו נרוס והחריבו, ב, ה, א.

צִפְפִּינָה (Sapphinas). ידילו של הורדוס באי רודוס, א, י"ד, ג.

צִפְת (בספר: Seph). מקום בגליל העליון, שבנה יוסף את חומתו, ב, כ, ו.

צִצִּינָה (Caecina). ראש הצבא של נִיטְלוֹס, ד, ט, ט; עבר אל אספסינוס, שם, י"א, ב.

צִרְאֵלִיס (Cerialis) (א) סקסטוס. ראש הלגיון החמישי בצבא אספסינוס וטיטוס. הכניע את השמרונים והמית מהם רב וכבש את הר גריזים, ג, ז, ל"ב; החריב את ארץ אדום, ד, ט, ט; טיטוס הפקידו על בחורי הצבא ההורסים אל הרי-הבית, ו, ב, ה; בסוד טיטוס על-דבר גורל בית-המקדש גלה דעתו לחוס על ההיכל, שם, ד, ג.

צִרְאֵלִיס (ב) פְּטִיָּיוֹס. היה לפניו נציב בגרמניה ואספסינוס הקימו לנציב בבריטניה. בדרכו שמה הכניע את הגרמנים (הפטבים) המורדים, ז, ד, ב.

צִרְאֵלִיס (ג) נִיטְלוֹס. ראש-הצבא ביהודה אחרי התרבו, ז, ו, א.

צִרִי. נמצא ביריחו. דרך הוצאתו מן האילן,

צִיזָר (ב) (Sextus Julius Caesar). קרובו של ציזר (א), נציב בסוריה. שמע על גבורת הורדוס, א, י, ה, ושלח אל הורקנוס להציל את הורדוס מן המשפט, שם, ז; הקים את הורדוס לשר-צבא בשמרון ובחילת-סוריה, שם, ח; נהרג על-ידי ציזיליוס פטוס, שם, י.

צִיזָר (ג) אֶקְטוֹיָנוֹס אוֹקְטוֹס (Caesar Octavianus Augustus), ביוניא: סבסטוס. נכד אחותו של ציזר (א), המושל-היחיד (הקיסר) הראשון ברומי. הכה יחד עם אנטוניוס את קסיוס, א, י"ב, ד; זכר את חסדי אנטיפטרוס אבי הורדוס לציזר (א) והקים את הורדוס למלך ביהודה, שם, י"ד, ד; נצח את אנטוניוס והיה למושל-יחיד, שם, כ, א; הורדוס בא אליו בהכנעה והניח לרגלו את העטרה, שם; דבר אליו חסד, שם, ב; קָם אותו למלך ביהודה והרחיב את גבולו, שם, ג; הרחיב את גבולו שנית והפכו מאד, שם, ד; הורדוס כבד אותו בבנינים נהדרים, שם, כ"א, ג-ג; לכבודו בנה הורדוס את קיסריה, שם, ה-ח; הורדוס הוליך את אלכסנדרוס בנו למשפט אליו, והוא הקים שלום ביניהם, שם, כ"ג, ג; הורדוס שלח אליו מכתב, כי בניו מתנפלים לנפשו, והוא נתן לו רשות לדון אותם בבארות, שם, כ"ז, א-ב; הורדוס שלח אליו את אנטיפטרוס עם ציאתו, שם, כ"ט, ב; שלח את אנטיפטרוס לשלום, שם, ל"א, ב; הורדוס כתב לו בצאתו אלף ככר, שם, ל"ב, ז; צוה להמית את אקמי והתיר להורדוס לעשות משפטו באנטיפטרוס בנו, שם, ל"ג, ז; הורדוס מנחו למלא צאתו, שם, ח; ארכילאוס בן הורדוס נסע אליו, ב, ב, א; גם אנטיפס וקרובי ארכילאוס נסעו אליו, שם, ג; קרא לבית-דין של קרוביו ושריו בדבר ירשת הורדוס, שם, ד; לא גלה משפטו תכף, שם, ז; צירי היהודים באו אליו בבקשה לבטל את מלכות הורדוס, שם, ו, א; סדר את עניני